

ADMINISTRAȚIA: str. Sf. Vineri nr. 9, telefon 615 50 90 REDACȚIA: București, str. Popa Rusu nr. 24, telefon 611 80 80

# DE 45 DE ANI, ÎN FRUNTEA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

*Eminenței Sale Domnului dr. Moses Rosen*

**Şef Rabinul Cultului Mozaic**

Președintele Federației Comunităților Evreiești din România

Acum, când aniversăm 45 de ani de la alegerea Eminenței Voastre ca Șef Rabin al Comunității Evreiești din România, noi, cei care, ca membri ai Consiliului de Conducere al Federației, Vă secundăm în sfânta muncă pe care o îndepliniți și pe care o cunoaștem îndeaproape, privind retrospectiv drumul ce l-ați parcurs în acești ani, ne dăm și mai mult seama de imensul efort și devotament ce l-ați depus pentru a asigura comunităților noastre o viață demnă, cu deplină respectare a tradiției evreiești.

Cursurile de Talmud Torah pe care le-ai organizat și prin care au trecut mii de copii ai obștilor noastre, păstrarea și ocrotirea sinagogilor, a cimitirilor și a celorlalte instituții de cult și de cultură iudaică, crearea „Revistei Cultului Mozaic”, care se difuzează pe toate continentele lumii, înființarea Editurii „Hasefer”, în care apar prestigioase lucrări privind țara noastră pe aceste meleaguri, organizarea Muzeului de Istorie a Comunităților Evreiești și, recent, a Muzeului Holocaustului din România și, mai ales, elaborarea de către Eminentă Voastră a unor valoroase lucrări cu tematică iudaică, ce se bucură de aprecieri unanime în țară și în străinătate, toate acestea, ca și multe altele, sunt o parte integrantă din vasta operă cultural-educativă pe care ai înfăptuit-o în acești 45 de ani de rodnică activitate.

Pe aceeași linie a strădaniilor depuse se înscrie bogata operă pe care ați realizat-o în acești ani pentru a asigura tuturor evreilor din țară un trai decent, prin restaurante rituale, o largă asistență socială și medicală, înființarea căminelor de bătrâni și organizarea unei asistențe complexe la domiciliu, asociind la toate acestea sprijinul substanțial al Organizației „JOINT”.

Eficacitatea operei de binefacere pe care ați inițiat-o și o conduceți cu fermitate se bucură de admirația și recunoștința evreilor, fiind considerată un adevărat model pentru multe comunități evreiești din lume. Înfăptuirile din acești 45 de ani, care marchează o importantă etapă a vieții evreilor din România, V-au asigurat respectul întregii lumi evreiești, ca și al unor prestigioase personalități din țară și din străinătate.

Datorită meritelor Eminenței Voastre, ai fost ales în conducerea unor importante organizații europene și mondiale evreiești, precum: Conferința Rabinică Europeană, Congresul Mondial Evreiesc, „Beit Hatzutot” — Casa Diasporei, consiliile științifice ale unor reputeate universități, ca: Universitatea Ebraică din Ierusalim, Universitatea „Bar Ilan”, din Tel Aviv ș.a. și Vi s-au acordat numeroase distincții și titluri, dintre care amintim doar pe acelea de membru de onoare al Academiei Române, Doctor Honoris Causa al cunoscutei Yeshiva University din S.U.A. și Doctor Honoris Causa al Universității „Bar Ilan”, din Tel Aviv, unde a fost creată și o catedră ce vă poartă numele.

Dăm o caldă apreciere și curajului cu care apărați permanent comunitățile evreiești de orice atacuri antisemite, fermității cu care combateți pe cei care lovesc în demnitatea noastră de evrei.

Educându-i pe membrii comunității evreiești să fie evrei demni și cetățeni loiali și devotați României, țara în care ne-am născut și ne-am format ca oameni, ați realizat, totodată, educarea lor în spiritul dragostei față de țara străbunilor noștri. În prezent, 97% dintre supraviețuitorii Holocaustului au făcut Alia și ajută la reconstrucția Țării Sfinte, rămânând în același timp, lenți sufletește de țara lor de origine, România.

nenădă, în același timp, legați sufletește de țara lor de origine, România. Înălțată atâtea motive care Vă îndreptățesc să priviți cu satisfacție drumul parcurs și să sperați la noi realizări în lungul drum ce Vă mai așteaptă.

La această aniversare, Eminență, Vă adresăm sincere felicitări și rugăm pe Cel care pe toți ne călăuzește să Vă dăruiască încă mulți ani, cu sănătate și cu aceeași putere de muncă, împreună cu distinsa Doamnă doctor Rosen, asigurându-Vă de întregul nostru sprijin și în viitor.

Cu pretuire și afecțiune. Vă urăm „AD MEA VEESRIM” și „HAZAK VEEMAT”.

Ing. TH. BLUMENFELD — secretar general; ALEX SIVAN — director general; Av. IULIAN  
SORIN — secretar general adjunt; Acad. Prof. dr. MARCEL SARAGEA;  
Ing. OSY LAZAR — vicepreședinte al Comunității Evreilor din București; DAVID BĂNESCU —  
președinte secției asistenței; Prof. HAIM RIEMER — redactor șef al „Revistei Culturii Mozaic”;  
Prof. arh. TIBERIU BENEDEK; Prof. dr. ANDREI VOINEA; Dr. CHARLES CRUPARIU.



# DESPRE HOLOCAUST, la Muzeul Holocaustului

În ziua de 13 iunie 1993, a avut loc, la Sinagoga Mare din București, o adunare publică a populației evreiești. Sinagoga, cu ale sale o mie de țeturi, era arhiplină.

Publicul a răspuns invitației de a veni să viziteze Muzeul Holocaustului Evreilor din România, care se află în acest lăcaș sfânt și să asculte glasul păstorului lor suferesc, care le este ghid de 45 de ani încoace, ghid în vremuri dramatice, ghid care, de astă dată, nu a mai avut această calitate numai la figurat, ci și la propriu, adică ghid al Muzeului.

Sinagoga Mare a căpătat, după dărâmarea Sinagogii Malbim, numele acestei mari personalități, care a ocupat jețul de Rabin al Comunității Evreilor din București, între anii 1858—1864.

Într-adevăr, marele Malbim își făcea rugăciunile în acest lăcaș sfânt („Sinagoga lehilor“, cum era numită în acea vreme). Clădirea Sinagogii care a purtat numele său a fost ridicată abia după vreo jumătate de veac de la plecarea sa din București.

Sinagoga Mare — așa cum arată placa comemorativă zidită pe frontispiciul ei — este monument istoric și a fost clădită sub Blădescu Vodă, în anul 1846.

În anul 1946, domnul dr. Moses Rosen a fost ales Rabin al acestei Sinagogi, misiune pe care a îndeplinit-o până în anul 1948, când a fost ales Șef Rabin al Federației Comunităților Evreiești din România.

...Iată că Domnia Sa ne povestește cum a pătruns pogromul legionar, din 21 ianuarie 1941, în acest lăcaș.

...A fost devastat totul, au fost pângărite Sulițele Sfinte, au fost rupte sau arse. „Stănta tinerețe legionară” dănuia sarabanda urii și a crimei. Fiăcărlile începeau cerul pe Calea Văcărești și Ducești. Evreii au fost scoși din case și unii duși la abator, unde au fost înjunghiați ca vitele, iar trupurile lor atârnate de cârlige, cu inscripția: „Came case”.

Referindu-se, în continuare, la diferite exponate din acest Muzeu al Holocaustului Evreilor din România, adăpostit în Sinagoga Mare, Eminența Sa, care și-a asumat de astă dată rolul de ghid de muzeu, s-a oprit și la un capitol dramatic privind soarta cântărilor sfinte în Holocaust.

....„Habent sua fata libelli” — „Cărțile își au și ele soarta lor” este un dicton latin, dar are și un correspondent în ebraică:  
 „Toate își au soarta lor, până și Sefer  
 Toră din altar”.

Ei bine, o fotografie mare, atârnată în centrul sinagogii, ne arată o Carte Sfântă — un Sul al legii (Sefer Tora) atârnat de candelabru central, la mare înălțime. Ce s-a întâmplat?

Domnul Șef Rabin povestește:  
„Eram dascăl de religie la Școala «Iacob și Carolina Löbel», al cărei local a fost ocupat de nemți și, deci, am fost nevoiți să ne adăpostim la... sinagoga!

Când am intrat într-însa în dimineața zilei de vineri, 24 ianuarie 1941, după ce pogromul legionar s-a terminat, după ce am străbătut străzile pustii de ravagiile sălbătăciei fiarelor cu chip de om, am zărit această Carte Sfântă atârnată de candelabru.

Ce se întâmplase? «Băieții» au prădat, au ars tot ce n-au putut prăda, dar erau și bine dispuși. S-au jucat, deci, cu surulile și le-au zvârlit în sus, iar unul dintre acestea a ajuns acolo, între brațele candelabrelor, s-a agățat ca de un colac de salvare de acest candelabru și astfel a scăpa: de la distrugere. Huliganii nu mai aveau cum să ajungă la bolta sinagogii... la Sulul Sfânt a ajuns apoi, după 25 de ani, la Ierusalim».

Și, în continuare, Domnia Sa relatează:  
„...O inscripție mare citează din cartea  
de memorii a lui Goebbels, în august 1941,  
după masacrele de la Iași și cele din  
Basarabia.

Hitler îi spune lui Goebbels: «Trebuie să învățăm de la Antonescu cum se extermină evreii. Iată un om, dar nici noi nu ne vom lăsa și îi vom lăbida pe toți».

Manuscrisul cărții se află la arhiva Departamentului de Stat al S.U.A.". ...Iată și un model de... "omenie" (de

Primarul de la Roman dispune: „Se va distribui zahăr românilor — câte 500 de grame, Țiganilor — câte 200, iar evreilor câte 100 de grame. Negru pe alb...

# CREDINȚĂ ȘI RITUAL ÎN IUDAISM

Iudaismul nu a despărțit sufletul de trup, în viața omului, nici după contactul lui cu filosofia elenă, care i-a îngăduit să le diferențieze conceptual, de deosebește, dar nu le separă. Rostul minții este să strunească trupul, să-l domesticească, să-l umanizeze necentenit, să-l civilizeze. Înțelepciunea iudaică nu a izolat niciodată gândirea de simțire, cerând gândirii să călăuzească simțirea, iar simțirii să însuflețească gândirea. „Căldura afectivă trebuie să întovărășească răceala raționamentului — această sinteză definește iudaismul” (în: „Eticelles”, Paris, 1970, p. 215). S-a spus, pe drept cuvânt, că, în vreme ce grecii au cultivat orto-doxia (gândirea cea dreaptă), evreii cultivă dintotdeauna orto-praxia (morală cea dreaptă). Principala preocupare a iudaismului nu a fost corectitudinea logică a gândirii, ci corectitudinea morală a comportamen-

tului față de „Celălalt”, mai ales față de orfan, văduvă, sărac și străin. Respectarea Șabatului, obligatorie pentru toți, a ridicat, pentru prima oară în istorie, situația sclavilor la rangul unei persoane umane. Chiar când au avut sclavi, evreii n-au avut sclavagism. „Spiritul contemplativ privește înapoi, Spiritul activ privește înainte”. În concepția iudaică, vremea mesianică nu se află în altă lume, ci în lumea noastră ameliorată (în: „Le legs d'Israël”, p. 451, Paris, Payot, 1931, p. 451). Datorită credinței în perfectibilitatea morală a oamenilor și a raporturilor dintre ei, iudaismul vorbește mai puțin despre venirea unei anumite persoane mesianice și mai mult despre realizarea unor timpuri mesianice. „Pentru Maimonide, ca și pentru tradiția Tanahului în părțile lui esențiale, Mesia este mai curând o eroc decât o persoană, sau, mai bine

spus, se dă mai puțină importanță individului mesianic decât vremii al cărei inițiator este" (ibid., p. 436). Când omenirea va înlocui ura cu iubirea, dușmănia cu colaborarea, nedreptatea cu justiția înseamnă că Mesia a venit.

În efortul continuu de a realiza o lume mai bună, iudaismul s-a străduit să mențină echilibrul dintre credință și faptă, atât cea morală, cât și cea rituală. Este adevărat că împotriva tendinței pe care o are ritualul de a se hipertrofia în dauna credinței profetice au reacționat cu vehemență. „Rugăciunea este mai importantă decât sacrificiul” (S.W. Baron, *Historie d’Israël*, Paris, P.U.F., 1956, p. 5). Un Karait din secolul al X-lea spunea că „cel ce se mărginește să îndeplinească ritualul fără să le înțeleagă nu se

HENRI WALD

*Continuare în pag. 5*

Continuare în pag. 5



## DOI ARTIȘTI

Recent, au fost sărbătoriți, la București, doi cunoscuți artiști evrei care au adus cinematografe, dar nu numai, prețioase servicii: Andrei Călărașu — regizor de film în România și în Israel — și Harry Maiorovici — creator de muzică de film și de scenă, cu un bogat repertoriu de compoziții — cântece de inspirație biblică, poeme coral-simfonice, un foarte reușit „Requiem celor vii” și multe altele.

Ambele sărbători au avut loc la Cinemateca Română, al cărei inimos director, Savel Stiopul și, împreună cu el, alte prestigioase personalități ale artei cinematografice au asigurat o prezentare caldă și de înalt nivel celor doi artiști.

### Mereu tânărul ANDREI CĂLĂRAȘU

S-a spus despre Andrei Călărașu că are la activ 45 de ani de realizări în cinematografie și în televiziune. Când le-a obținut? Îi dai 45 de ani cu totul. Și iată că are în palmaresul său zeci de filme bune, aici și în Israel, că a fost regizor, apoi asistent la Institutul de Teatru și Cinematografie din București, a lucrat la „Kol Israel”, a pus în scenă piese celebre la teatrul israelian „Ohel” („Cortul”), a fost promovat profesor la Institutul de Teatru și Regie de acolo și... lista continuă.

Să devii, prin concurs, regizor principal la Televiziunea Israeliană nu e de colo — și să regizezi nenumărate filme (filme de succes!), programe novatoare, emisiuni pentru copii, sute de programe de televiziune și să satisfaci, de fiecare dată, exigențele unui public foarte pretentios este o performanță.

Să organizezi festivaluri fascinante pentru Iom Haatzmaut — Ziua Independenței Statului Israel — e o realizare de suflet, nu numai de talent.

Să revii mereu în România și să eternizezi pe peliculă frumusețea unor programe care oglindesc viața comunității evreiești în care te-ai născut și pe care n-o uiți nicicând e o operă care îți face și ca cinste.

Să fii de peste douăzeci de ani un apreciat șef de catedră la Institutul de Televiziune și Cinematografie din Israel și să primești, încă acum 15 ani, premiul pentru emisiuni la radio și televiziune este o răsplătă binemeritată pentru o muncă îndelungată și de calitate.

Și tot ce am prezentat mai sus este expresia unei realități îmbucurătoare, pe care o apreciem noi toți, cei care îl cunoaștem pe cel sărbătorit, îl îndrăgim și îi urăm mult succes și în viitor.

Yișar Kohaha, Andrei Călărașu!

### HARRY MAIOROVICI Fiu de țăran, moștenitor întru muzică al levitiilor

Și atunci, nu ne mai rămâne decât să-i urăm lui Harry, simpaticului Harry Maiorovici, „Bădița Harry”, cum i s-a spus cu dragoste, o viață lungă și fericită, cu inspirate creații și o popularitate mereu mai largă.

AD MEA VEESRIM  
VEOD!

### BORIS MEHR MARIAN

## Și...

Și „Caporalul”  
și „Căpitanul”  
și „Noaptea de cristal”  
și „Trenul morții”  
și vasul „Struma”  
și coșurile de fum  
și sârma ghimpată  
și totul într-un singur  
cuvânt,  
un singur pistol  
pus la tâmpla mea  
ca să tac  
și eu nu tac  
și tu apeși pe trăgaci  
și eu nu pot să tac,  
chiar dacă voi muri, n-am să tac,  
de o mie de ori, n-am să tac,  
de milioane de ori, n-am să tac.

## Un regal Tia Peltz

În acele „Gânduri despre tata”, Tia Peltz mărturisea că el, scriitorul Isac Peltz, s-a născut cu un mare defect. Avea „prea mult suflet”. Acum, la cea de-a 33-a expoziție personală, deschisă la Galeria Orizont (mai-lunie 1993), nu putem să nu amintim crezurile artistei, măturisite în diverse ocazii, dar mai ales prin creația sa artistică: „Cred în suflet, în puterea binelui din om”, în arta „sinceră din inimă și cuget curat...” și, mai afirma Tia Peltz, această personalitate complexă, permanentă e preocupare ca prin artă să îndepărteze urâtul, să facă loc frumuseții din om. Aceeași Tia Peltz te întâmpină și în această expoziție în care colinză în lumea inimii, a visărilor, a credinței într-un univers al luminii. Acest fapt ne îndreptățește să spunem — așa cum afirma cândva poetul B. Fundoianu despre artiști, într-un articol privind creația chagaliiană — că Tia Peltz face parte dintre artiștii care „... ne ajută să vedem miracolul cu ochii, miracolele naturii, firește...” și să admitem, totodată, că „încearcă să ne facă viața suportabilă, ceva mai suportabilă...”.

În această recentă expoziție, semnificații etice adânci, grave, expresii de neuitat te însoțesc și după ce ai părăsit expoziția. O regăsești aici pe aceeași Tia Peltz, care de nenumărate ori ne-a măturisat vibrația iudaică („am purtat în mine o anumită vibrație iudaică”), rădăcinile iudaice, pe artista care s-a simțit atrasă de „personajele din proza tatălui...” (cielul „Amintiri”).

De pe coloanele din mijlocul sălii expoziționale, generoase și încăpătoare (rând parca să demonstreze și în acest fel centrul dragostei ei), ne privește scriitorul Isac Peltz, personajele variate ale sale opere, peșterile lume de odinioară din celebrele sale romane; viziunile sau triste, personajele încercate de o lumină tainică (exp. 74, 75, 85, 89, 90 ș.a.). Se derulează astfel, în fața celor care au străbătut vesta operă peltziană, cartierile în care trăiau eroii vii, evreii umili, tipologii bucureștene surprinse în linii sigure și supte sau în culori tari, accentuând atmosfera, ideea. Multe din aceste situații te duc cu gândul la volumul „Miniaturi” (1982), dăruit cu ani în urmă de artistă, „reflecții pe marginea cotidianului”, o filosofie, o etică iudaică, sau la acel mănunchi de proverbe „De la lume adunate” (1973). Comentate și desenate de Tia Peltz, cu haz și har conducându-ne la noul ciclu expus, „Zodile”, încărcat de humor și ingeniozitate.

Expresii de neuitat într-o gamă de procedee — un registru larg de sentimente — se desprind din acele portrete de copii sau tinere care parcă îți dau binețe de cum ai intrat în expoziție; îți transmit neliniștea, visarea, tristețea, dar și optimismul,

atât de specific artistei. Acel „Copil roșu” (exp. 3) te petrece de la ușă până la mijlocul primitorii săli unde o reală bijuterie (exp. 97), o pictură de mici dimensiuni — mama și copilul — te emoționează de la primul contact. Delicată și tandră îngemănare de chipuri, mamă și fiică, pe un fond alb imaculat, flinte parca sudate, contopite, cu valoare de simbol; respect vieții, omului.

Artista ne-a oferit și de această dată, cu generozitatea-i specifică, și cicluri noi sau tablouri dispartate purtând decât recentă, înnobite de aceeași siguranță și grație a liniilor, cu același fond emoțional (desene în peniță, tuș, ulei pe pânză, tehnică mixtă etc.): o căsătorie (exp. 64) în care tinerii sunt uniți printr-o floare, un optimist punct roșu, sau clovnul cu fața tristă, boțită de vremuri dar copilăroasă în mult prea serioasă îmbrăcăminte ș.a.

Chipuri obseșiv prelungi, amintind parca portretele modigliance, alternează cu prezențe robuste, chipuri de copii cu ovalul delicat sau rotol, care privesc lumea cu ochi rotunzi, mari, dilatați de uimire, de uimirea vârstei; aureole de o lumină tainică, rezultat al unei adânci investigații.

S-a vorbit de dansul motivelor artistei. O mișcare se degajă din tablouri, ei creând astfel impresia că siluetele sunt gata să sară din context (exp. 55), tentându-te să te alături acestora.

### Se împlinește un an de când actorul ZEPHY ALȘEK a plecat dintre noi

A trecut un an de când, în iulie 1992, la Ploiești, o mare mulțime de prieteni, cunoscuți, oameni de artă, de cultură, de diferite profesii, admiratori, spectatori de teatru și cinema l-au condus pe ultimul drum pe îndrăgitul actor Zephy Alșek, cel care ne-a oferit, mai bine de 45 de ani, numeroase clipe plăcute, dar și momente de meditație, de înțelegere a vieții, așa cum este ea în realitate. Actorul Zephy Alșek ne-a părăsit într-un moment în care scena sau pelicula mai puteau face uz de prezența lui. O boală incurabilă l-a dus alături de alți buni prieteni, cum a fost, de pildă, Toma Caragiu.

Câteva date biografice ne vor transmite imaginea lui Zephy, așa cum a fost de la apariția lui.

S-a născut 22 februarie 1923, în București. Tatăl său a căutat să-l ofere o educație corespunzătoare, în cadrul unei familii în care viața evreiască se făcea simțită cu precădere. A urmat cursurile liceelor „Gh. Lazăr” și „Cultura”, din București, școli în care a realizat primele sale manifestări artistice, apreciate de colegi și de cadrele didactice. A urmat apoi Conservatorul „C.I. Notara”, din București.

A debutat în cariera artistică în anul 1941, la Teatrul Evreiesc „Barașeum”, din București, în spectacolul de revistă: „Ce faci astă-seară?”, lansând melodia de mare succes „Dacă n-ai fi fost tu”, de Henri Mălineanu. A jucat în București, la Teatrul Modern și la Teatrul Nostru — condus de Dina Cocea —, fiind partener cu Tanți Cocea în „Idolul și Ion Anapoda”.

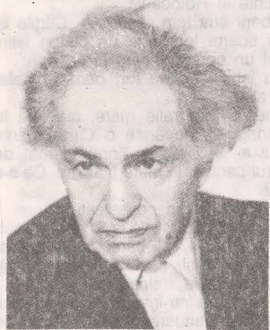
În 1947, apare ca artist fondator al Teatrului Sindicatelor din Ploiești, iar din anul 1949, ca actor de frunte al primului teatru profesionist din acest oraș. La spectacolul inaugural, a fost prezentată piesa „O scrisoare pierdută”, în care Zephy Alșek a jucat rolul lui Tipătescu, având ca parteneră, în rolul Zoicăi, pe Maria Magda.

Zephy Alșek s-a dedicat scenei cu un devotament exemplar. A creat o galerie impresionantă de roluri principale din teatrul românesc și universal, în: „Steaua fără nume”, „Arcul de triumf”, „Fil cumințe, Cristofor”, „Escu”, „Georges Dandin”, „Romeo și Julieta”, „Când luna e albastră” și multe altele. A jucat alături de bunul său prieten Toma Caragiu în numeroase spectacole, cum au fost: „Ziaristi”, „Explozie întârziată”, „Slugă la doi stăpâni”, „Nunta lui Figaro”, „De Pretore Vincenzo”, „Al patrulea”, „Roșeta fericirii”, sub conducerea unor



Câte nu s-ar mai putea spune! Dacă ne-a cucerit? Pentru cei care n-au vizitat expoziția — la care ne-am dus ca și cum am vizita un bun și vechi prieten — regretă; pentru cei care au vizitat-o — un regal. Specialiștii le lăsam dreptul considerațiilor privind tehnica, valoarea artistică a procedeelelor, gama coloristică etc.

Evelin Fonea



Cine a ascultat o dată muzica lui Harry Maiorovici o vrea mereu. Și are de ce să vrea. Cât de abil e Maiorovici în alegerea muzicii în funcție de tematica filmului sau a textului pe care îl ilustrează muzical nu mai e nevoie să o subliniem.

Ascultăți muzica din filmul „Moartea căprioarei” și apoi pe cea din „Păcatul”, savurați „Falansterul” și apoi „Ultima noapte a copilăriei” și veți vedea cât de largă e paleta compozițională a artistului.

Și mai e ceva: Harry Maiorovici a investit mult, mult talent și în muzica scrisă pe texte din profeții biblice, care i-au fost puse de cineva la dispoziție și a intuit valoarea ideilor pe care le promovează, adaptându-se, cu uimitoare precizie, la acestea și punându-le în valoare. Ai spune că a stat în umbra profetului de pe Munții Iudei, el, fiul de țăran din Munții Maramureșului.

Când talent este, totul este.

regizori de frunte, ca: Alexandru Baleru, Harry Ellad, Emil Mandric, Valeriu Molescu, György Harag.

A realizat roluri importante în peste 50 de filme, cu regizorii Manole Marcus, Francisc Munteanu, Malvina Ursianu, Sergiu Nicolaescu, Dan Pita.

Vocea lui gravă, cu inflexiuni baritonale, frumoasa privire a ochilor lui albaștri, prestația și eleganța lui înnăscute, distincția rostirii și a expresiei sale au cucerit inimile spectatorilor, care, în timp, l-au plasat pe Zephy Alșek în aleasa familie a unor mari actori.

Actorii ploieșteni l-au apreciat ca pe un mare profesionist, dar și un mare coleg și prieten. Pentru el, manent surzător, săritor la nevoie, glumeț, vital, tonic, cu un umor inconfundabil, el parca întruhipa adagiul horatian „non omnis moriar” — „eu nu voi muri de tot”.

Zephy Alșek a fost, totodată, un bun evreu, apropiat de viața evreiască. Numeroși au fost anii când Zephy Alșek a participat la manifestări artistice organizate de Comunitatea Evreilor din București, cu diferite ocazii și la sărbătorii evreiești.

Într-o asemenea situație, a fost invitat și în luna martie 1992, la sărbătorirea de Purim, să prezinte obștii evreiești fragmente din rolurile interpretate, în timp, în asemenea ocazii. A făcut-o cu plăcere, dar în glasul lui se simțea o suferință. I-a desfătat pe evreii ploieșteni, pentru ultima oară.

Generațiile mai vârstnice îl vor păstra o amintire frumoasă. Cei tineri și urmașii noștri vor putea beneficia de peliculele marelui și micului ecran, în care Zephy Alșek a transmis o parte din ființa sa.

S-a tras definitiv cortina pentru actorul și omul Zephy Alșek.

Dumnezeu să-l odihnească! Ing. Nelu Aronovici  
Corneliu Revencu  
actor



## MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

## EVREI LA ISTANBUL

După mai bine de cincizeci de ani, am vizitat din nou Istanbulul. Fără să vreau, mi-am amintit de călătoria mea din ianuarie 1943, când nu împliniseam 15 ani și, împreună cu un grup de tineri evrei, întreprindeam anevoioasa călătorie spre Palestina. Când, după controlul pașapoartelor în localitatea bulgară de graniță, Svilengrad, trenul s-a pus în mișcare în direcția Turcia, ne-a cuprins un sentiment de ușurare. În sfârșit, așa credeam noi, părăsiseam Europa ocupată de naștiți și de aliații lor. Cântam „Hatikva” și „Internaționala”.

Dar, deodată, trenul s-a oprit. Ne aflam în Grecia și funcționari ai Gestapoului, îmbrăcați în haine de piele, ne-au controlat. Vocea unui tip din Gestapoul austriac îmi sună în urechi. El ne-a întrebat de ce plecăm spre Palestina. Eu am răspuns: „Deoarece dorim să studiem agricultura într-o țară”. Veneau, taticsos, a replicat zâmbind: „Dar puteți studia agricultura și în Polonia, noi v-am susținut acolo în mod gratuit”. Nimeni n-a răspuns. Noi știam ce se întâmplă în Polonia, în lagărele de exterminare. După câteva ore, am putut să ne continuăm călătoria. În sfârșit, ne aflam în Turcia.

La Edirne, am primit de mâncare la gară, din partea comunității evreiești. Apoi ne-am îndreptat spre Istanbul. Sosirea în gara Sirkeci a rămas de neuitat. Limuzine negre ne-au dus la o pensune, sub paza poliștilor turci. Nu aveam voie să părăsim pensiunea, decât o dată, însoțiți de poliști, pentru a viziona la un cinematograf, în cartierul Pera, un film american de război, în care se arăta cum piloți americani bombardau Germania.

Mâncarea turcească, neobișnuită pentru noi, nu a contribuit la buna noastră dispoziție. După patru zile de odihnă la Istanbul, ne-am continuat drumul de la gara asiatică Haydarpaşa.

Pe la sfârșitul lunii martie 1993, un voiaj de concediu m-a purtat spre Istanbul. Pe când mă aflam din nou în fața gării Sirkeci, mă gândeam la tovarășii de drum dinaintea de cincizeci de ani, îndeosebi la un prieten din „Hagomer Hatzaiv”, Amram Ausländer, care, ca absolvent al hederului, și-a găsit calea de urmat în cadrul mișcării tineretului. Mai avea atunci de trăit încă cinci ani. În 1948, și-a pierdut viața, la vârsta de 20 de ani, în luptele de la Deganja.

Șef-Rabinul Turciei, David Asseo, m-a primit la sediul comunității evreiești. Născut la Istanbul, în 1914, el a fost ales în această funcție în 1961. A absolvit școala „Alliance Israélite Universelle” și semnalur rabinic pe insula Rhodos, după care a funcționat atât ca profesor, cât și ca rabin al comunității evreilor din Istanbul, precum și ca membru al tribunalului religios (Bet-Din), iar mai târziu ca director al Seminarului rabinic. Rav Asseo este al 32-lea Șef-Rabin al Turciei, de când Rav Capsali a fost numit în această funcție, în 1453. Actualmente, funcționează și ca președinte al lui Bet-Din, care este alcătuit din cinci membri.

În prezent, trăiesc în Turcia circa 25 000 de evrei, majoritatea în Istanbul. Comunitatea din acest oraș

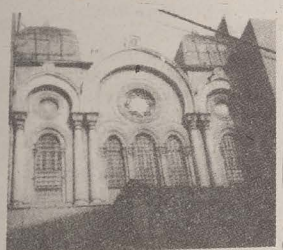
sprânge obștile mai mici. În Istanbul există o grădiniță de copii evreiască, un gimnaziu evreiesc (cu limbile de predare turcă, engleză și ivrit). În timpul convorbirii, Șeful Rabin a susținut eficiența organizațiilor de binefacere evreiești, îndeosebi „Matan Beseter Bikur Holim” (activitate de filantropie anonimă, extrem de apreciată în rândul evreimii), „Tedaqa uMarpe” și „Mișne Tora”. Comunitatea întreține, de asemenea, un spital evreiesc și un cămin de bătrâni. Între sefarzi și așkenazi nu se face nici o diferență în Turcia. În Istanbul, evreii au 15 sinagogi, dar numai trei dintre ele sunt deschise și în timpul verii, deoarece majoritatea evreilor din Istanbul își petrec vara în afara orașului.

La 3 septembrie 1986, 21 de persoane au căzut victimă unui atentat terorist asupra sinagogii „Neve Șalom”. An de an, aceste victime sunt pomenite în cadrul unui serviciu divin.

În comunitate funcționează șapte hahami și persoane care efectuează circumcizia băieților evrei nou-născuți, iar majoritatea evreilor respectă mâncărurile rituale.

Am fost primit de avocatul Hayim Eliezer Kohen, șeful de protocol al comunității, care crede că m-a văzut înainte cu 50 de ani în gara Sirkeci. Domnul Kohen mi-a făcut o interesantă prezentare a evreilor din Turcia și din prezent. Comunitatea evreiască, existentă în Istanbul de peste un mileniu, a fost întărită, după cucerirea Constantinopolului de către turci, de evrei izgoniți din Spania. Sultanul Baiazid al II-lea, care l-a invitat în țara sa, a fost uimit că majestățile catolice ale Spaniei erau dispuse să îmboğătescă Turcia pe seama propriei lor țări. Evreii au fost întodeauna respectați de societatea turcă și s-au bucurat de toleranță religioasă a acestora. Și în zilele noastre conviețuiește în Turcia nu ridică probleme.

(Din revista „Gemeinde”) Spicuri din lucrarea lui Hagen Fleischer: „Kreuzschatten der Mächte”



• Sinagogă din Istanbul



• Strada din spatele gării din Anvers cunoscută drept cartier evreiesc încă din secolul 19.



• Cartierul Beyogon

Străzile din spatele gării Anvers  
CARTIER EVREIESC

ÎN TIMPUL DOMINAȚIEI NAZISTE, MII DE BELGIENI AU SALVAT DE LA MOARTE CETĂȚENI EVREI

Toleranța nu este la Anvers o vorbă goală, ci are o îndelungată tradiție. Pe la mijlocul secolului al XVI-lea, când, în restul Europei, catolicii și protestanții se prigonau reciproc, când femele erau arse pe rug ca vrăjtoare, iar scrierile evreiești erau mistuite de flăcări, evreii trăiau la Anvers, pașnic, împreună cu oameni de diferite naționalități și religii. Această conviețuire era tocmai fundament și parte constitutivă pentru „golden eeuw”, evul de aur.

Pe la 1566, locuiau în acest oraș mai bine de 90 000 de oameni, un număr neobișnuit de mare pentru acea vreme. Dintre aceștia, 45% erau catolici, 25% calvinisti și 15% luterani. Restul a fost omis de statistică. O mică populație pestră, alcătuită din negustori și aventurieri internaționali, a poposit pe malurile fluviului Escaut, atrasă fiind de port, deoarece nicăieri altundeva pe coastele Europei mărfurile din țările de dincolo de Ocean nu puteau ajunge pe continent mai sigur și mai rapid. Grupul cel mai numeros îl formau spaniolii — cu 300 de familii —, urmat de englezi și de francezi. Italienii veneau îndeosebi din Genova, Florența și Lucca. În total, acești comercianți nou-veniți erau în număr de circa 1 000, iar cei autohtoni — cam jumătate.

Există o comunitate care a suscitât interesul deosebit al istoricilor: portughezi din Anvers-ul secolelor al XVI-lea și al XVII-lea. În anul 1570, statistica consemnează existența a o sută de capi de familie portughezi, în fruntea cărora se aflau meseriași, medici sau comercianți cu rețele internaționale pe tot continentul european și dincolo de Ocean, în noile colonii și care trimiteau o mulțime de mărfuri în Lumea Veche. Depozitele din Anvers erau pline cu mirodenii, zahăr, cereale, pietre prețioase, lemn. Zahărul, de pildă, era rafinat aici și vândut apoi în multe țări. Nu e de mirare că și unele case din oraș ale multor „portughezi” de pe Mar sau Kipdorf, de pe Huidevetterstraat sau Langul Gasthuisstraat, se asemănau cu palatele princiere. Din păcate, din

aceste fastuoase clădiri n-a mai rămas nimic. „Portughezi” erau străini agreați, care aduceau în oraș bani și cultură. Uneori însă, ei erau priviți de autoritatea publică cu neîncredere și, în parte, erau prizonieri, la cererea Inchiziției. Acuzăția ce li se aducea — „Iudaism camuflat” — eră socotită o crimă gravă.

Nu începea nici o îndoială că mare parte dintre portughezi de frunte din Anvers erau „creștini noi” — respectiv, evrei trecuți formal la creștinism. Ne referim la anul 1492 — anul Columb, când perechea regală spaniolă a dat tuturor evreilor din țara lor un ultimatum de trei luni pentru a-și părăsi patria. Dintre cei 150 000, 80 000 s-au refugiat în Portugalia învecinată. Acolo, familia regală l-a luat sub protecția sa. Dar, numai cu cinci ani mai târziu, toți evreii portughezi sau foste silii să aleagă între a se boteza sau a părăsi țara. Mulți au emigrat atunci în Țările de Jos.

Comerciantul Ferno Ximenes, care de la Anvers s-a mutat la început la Köln și apoi la Hamburg, a cerut Papei să ateste în scris că este un vechi creștin. Diego Teixeira, însă, desigur cel mai bogat om din Anvers, care a plecat din oraș tot la Köln și apoi la Hamburg, a trecut acolo din nou la iudaism, împreună cu fiii săi. Medici și oameni de știință nu făceau nici un secret din adevărata lor credință și erau totuși cetățeni acceptați ai orașului de pe fluviul Escaut. Mulți evrei care, după „furia spaniolă”, fugiseră s-au reîntors definitiv, odată cu reinstaurarea dominației spaniole, în 1585. În 1591, se numărau 57 capi de familie portughezi, în 1604 — numai 25. Nu puțini dintre acești emigranți au înființat sau au întărit comunitățile lor sefardice de la Londra, Amsterdam și Hamburg, făurind astfel o istorie evreiască, parte componentă a celei europene.

Actualmente, cei 15 000 de evrei din Anvers sunt mândri de faptul că întrunesc cel mai mare număr de coreligionari ortodocși din Europa, organizați în două mari comunități. Peste nouăzeci de procente din totalul copiilor frecventează o școală evreiască. În orașul de pe Escaut, se află 22 de sinagogi și case de rugăciuni, ieșivot și un institut de învățământ superior pentru studii Talmudice.

Tradiția modernă evreiască își are originea în existența numeroșilor evrei așkenazi care, pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, au fugit din răsă-

ritul Europei, cu precădere din Rusia și Galizia. Majoritatea voiau să emigreze spre America, dar mulți au fost silii să rămână la Anvers, și anume, pe străzile de lângă gară, care constituie de atunci cartierul evreiesc. În 1949, trăiau în oraș peste 50 000 de evrei, unul dintre ei fiind scriitorul austriac Jean Amery, care, cu un an înainte, trecuse clandestin granița germano-belgiană.

Amery s-a numărat printre puținii evrei din Belgia care — transportați de naștiți din Flandra la Auschwitz — au supraviețuit, în timp ce 25 000 de evrei au căzut victimă terorii naziste. Spre cinstea belgienilor, trebuie spus că mii de localnici nevrei au reușit să ascundă cetățeni evrei. Ca să nu mai pomenim faptul că 2 700 de copii evrei au fost găzduți, sub nume false, în mânăstiri și la diverse familii, fiind astfel salvați. Mulți evrei din Anvers au fugit în Cuba, unde au înființat un înfloritor comerț cu diamante, care, ce-l drept, după plecarea lor nu a mai avut trăinicie. După 1945, circa 2 000 de evrei s-au reîntors în orașul lor natal. Din nou au fost în primul rând imigranți din Europa răsăriteană, care au pus bazele unei noi și puternice comunități.

În zilele noastre, evrei din Anvers se întâlnesc în mica sinagogă sefară, de pe bine păzita Hovenierstraat, în centrul cartierului diamantierilor, precum și în marea clădire de la sfârșitul secolului al XIX-lea, situată chiar în spatele Muzeului de Arte Frumoase. Vineră după-amiază, brutăria kașer Grosz este foarte animată, la fel ca și măcelăria rituală, existentă din 1933, când evrei germani fugiți de frica lui Hitler și-au început aici o nouă existență. Un cronicar din Anvers descrie cum, la intrarea în renumita gară Jugenstil, privind vineri seara casele de pe Pelikaanstraat, vezi aprinse lumânările de Sabat.

Aici, la sud de gară, până în parcul orașului și peste drum, evreii din Anvers se simt azi cel mai bine la locul lor de muncă.

Au fost evrei, cel din Anvers, unde există patru dintre cele douăzeci de burse de diamante din toată lumea, care au făcut din acest oraș un centru al lumii. Și acum, evrei în cafenele negre, cu kipa și cu barbă, participă la activitatea cotidiană, iar băieții, cu percuții din, marchează peisajul stradal din jurul terasamentului de cale ferată. Evreii observă cu îngrijorare intensificarea radicalismului de dreapta, flamand, care însă, până acum, spre deosebire de situația din alte țări ale Europei, nu s-a manifestat prin antisemitism.

„MAZEL UN BROCHE” („NOROC ȘI BINECUVÂNTARE”)

Nu este o întâmplare că în cartierul evreiesc te lovești de nemeipomenit de mulți indieni. Tot mai mulți dintre ei au venit, în anii trecuți, pe malurile fluviului Escaut și-și câștigă, de asemenea, existența în meșteșugul glefuiri diamantelor. Este un fapt obișnuit că își deschid etelere cu acea tradițională urare evreiască, rostită aici de generații: „Mazel un broche” („Noroc și binecuvântare”).

Prețutindeni se vorbește și se scrie despre imposibilitatea de a locui în oraș, dar orașul Anvers dorește să facă excepție.

BARBARA BENYS

CURS DE VARĂ—1993  
pentru pregătirea de noi conducători evrei

Între 1—12 august 1993, va avea loc, lângă Moscova, deschideră unu nou curs de vară sub egida Institutului „Memorial Foundation for Jewish Culture”. În vederea pregătirii de lideri comunitari pentru comunitățile evreiești din Europa. Dintre cei care au cerut aceasta până la 31 ianuarie 1992, au fost aleși bărbați și femei cu capacități deosebite, între 25 și 40 de ani, pentru a urma un curs intensiv despre viața și cultura iudaică. Institutul poartă numele regretatului dr. Nahum Goldmann, fost președinte al lui „Memorial Foundation for Jewish Culture”.

Programul de vară este sponsorizat de „Memorial Foundation”, în colaborare cu „Doron Foundation”. Lordul Jakobovits, președinte al lui „Memorial Foundation”, a declarat că Institutul „va ajuta la împlinirea unui dăru de deziderate cele mai dragi ale dr.-ului Goldmann — pregătirea celor mai talentați și mai înzestrați din punct de vedere intelectual evrei pentru a deveni lideri în comunitățile lor”.

Institutul este sprijinit și de mari organizații educaționale și culturale evreiești de pe continentul european. Participanții la acest program vor fi selectați din rândul absolvenților de studii superioare, prezenți în viața comunității evreiești.

Asociația „Nahum Goldmann” este creată spre a dezvolta cunoștințele participanților și a le adănci înțelegerea istoriei, culturii, gândirii și vieții contemporane evreiești, a spus lordul Jakobovits. „Scopul

Însușirea acestor cunoștințe de către participanți este acela de a contribui mai intens la viața comunitară evreiască și de a deveni lideri care să dezvolte instituțiile comunitare, pretutindeni, într-o nouă Europă”.

Programul de vară va cuprinde, potrivit spuselor vicepreședintelui executiv al lui „Memorial Foundation”, dr. Jerry Hochbaum, conferințe, discuții în grupuri mici și seminarii. Programul de studii va fi suplimentat printr-o varietate de evenimente culturale și activități în afara cursurilor.

Conferințele și seminariile vor fi consacrate unor subiecte ca: Șoe, educația iudaică, Israel, Biblia, limbile evreilor și expresii literare și artistice în Diaspora.

Participanții au fost selectați pe baza motivației și interesului pentru învățarea și modul de viață evreiești, a capacității de maturizare intelectuală, a statutului comunitar și profesional curent și a potențialului de înzestrări pentru activitatea de conducere comunitară.

Fundația Memorială pentru Cultură Evreiască și Fundația „Doron” vor acoperi costul întreținerii și onorariul corpului profesoral. Participanții vor plăti doar costul călătoriei lor.

Acesta este al patrulea program al cursurilor de vară finanțate de Fundația Memorială „Nahum Goldmann”. Programele anterioare au avut loc în 1987, 1989 și 1991.





# CONVENȚIA ASUPRA GENOCIDULUI

Convenția asupra genocidului, pentru prevenirea și pedepsirea organizatorilor lui, a stârnit o reacție generală față de crimele naziste împotriva poporului evreu. Deși istoria omenirii a cunoscut câteva lichidări în masă, nici una n-a atins proporțiile și planul de asasinare a evreimii europene concepute de al treilea Reich. După al doilea război mondial s-a creat o mișcare cerând ca asemenea acte să fie condamnate ca fiind crime internaționale și făptuitorii să fie pedepsiți. Această condamnare urma să fie susținută de activitatea coordonată a tuturor națiunilor civilizate. Termenul „genocid” a fost consacrat de juristul evreu-polonez Raphael Lemkin, în cartea sa, „Legea Axei în Europa”, (1944), p. 79-95. Faptul ratificării Convenției asupra genocidului se datorează, de asemenea, strădanilor sale personale depuse timp de mulți ani.

Convenția asupra genocidului a fost direct legată de procesele marilor criminali de război nazisti, judecate la Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg, unde planul nazist de exterminare a evreilor a fost relevat public în toată brutalitatea sa.

O.N.U., care, în preambulul Cartei sale, și-a reînnoit declarația asupra drepturilor elementare ale omului și recunoașterea valorii vieții umane, n-a putut ignora ceea ce s-a întâmplat. În consecință, cu prilejul

primei sale sesiuni, din 11 decembrie 1946, după ce a confirmat Rezoluția nr. 95 (I) asupra principiilor dreptului internațional, Adunarea Generală a adoptat Rezoluția nr. 96(II), condamnând genocidul ca o crimă de drept internațional și determinând toate națiunile să se implice în pedepsirea unor astfel de cazuri. După doi ani de pregătire a textului, Convenția a fost adoptată cu unanimitate de voturi de către Adunarea Generală a O.N.U. (8 dec. 1948). În ianuarie 1969, 67 de țări au ratificat-o.

Convenția pune în afara legii nu numai crimele în masă, dar și câteva alte acțiuni de natură nu mai puțin extremă luate împotriva unui grup de persoane. Nu se dă o definiție legală a termenului de „genocid”. Trăsătura caracteristică a tuturor acțiunilor care pot fi definite ca genocid este distrugerea, totală sau parțială, a unui grup național, etnic, rasial sau religios. Următoarele acțiuni sunt calificate ca genocid: uciderea de persoane aparținând grupului; cauzarea de suferințe corporale sau spirituale unor membri ai grupului; silirea deliberată a unui grup de a trăi în condiții care ar putea duce la exterminarea completă sau parțială; luarea unor măsuri de forță desemnate să împiedice nașterea de membri în rândul grupului; sustragerea forțată de copii dintr-un grup și transferarea într-altul.

Dat fiind că scopurile Convenției sunt prevenirea ca și pedepsirea acțiunilor de genocid, aceasta determină ca nu doar cel ce întreprinde asemenea acțiuni să fie pasibil de pedeapsă, ci și cel ce lău anumite măsuri care pot provoca genocidul: incitarea publică și directă la genocid; încercarea de genocid; participarea la asemenea acțiuni. Aceasta arată limpede că activitățile incluse în cadrul genocidului privesc existența biologică și fizică a grupului în chestiune.

Una din principalele realizări ale Convenției este aplicarea ei fiecărui criminal, indiferent de statutul său. Ea se aplică în mod egal conducătorilor care poartă responsabilitatea legislativă pentru act, funcționarilor publici, persoanelor particulare. Această orientare exclude argumentul unui „act de stat”, care susține că șefii de stat ar fi scutiți de responsabilitate, îndeplinindu-și acțiunea lor nu în nume propriu, ci în numele statului. Deși Convenția nu are legătură în mod explicit cu invocarea unor „ordine superioare”, este clar că această invocare este invalidată. Convenția funcționează în cazul aplicării ei naționale (prin tribunale locale), internaționale (printr-o curte judecătorească penală internațională — inexistentă încă) și în prevenirea și reprimarea genocidului de către Adunarea Generală O.N.U., care poate fi chemată să acționeze astfel.

## „Poetii arși”

În Editura Fischer, a apărut, cu ani în urmă, zgudutorul volum „Poetii arși”, scris de ziaristul hamburghez Jürgen Serke. Îi amintim deoarece cele întâmplate nicidecum nu se uită.

Este interesant faptul că în acest volum sunt incluși și scriitorii neevrei care au luat atitudine deschisă împotriva persecutării evreilor, împotriva regimului fascist. Este semnalat cazul poetului german Armin T. Wegner, care a avut curajul, în acele zile negre, să protesteze împotriva persecutării evreilor, printr-o scrisoare deschisă adresată lui Hitler. Tot în această cumplită perioadă, dramaturgul Hans Henry Jahnn a făcut următoarea declarație: „Cine votează pentru Hitler votează pentru război”, pentru crime. În urma acestei declarații, el a fost nevoit să se refugieze într-o insulă daneză, ar cărțile sale au avut același destin ca și operele unor scriitori evrei, au fost arse. După război, a fost onorat cu Premiul Lessing și ales președinte al Academiei de Arte din Hamburg. Alinându-se celor care au demascat ororile naziste, poetul Oskar Maria Graf (1894—1967), atunci când a asistat la arderea cărților culegerilor de breaslă, iar al lui nu, s-a adresat, într-o scrisoare deschisă regimului nazist: „Nu merit această necinste. Ardeți-mă”, alăturându-se astfel scriitorilor evrei arși în cuptoarele morții și ale căror opere au pierit și ele în flăcările ignoranței.

Sunt enumerați poeți și prozatori evrei, antifasciști asasiinați în lagăre sau nevoiți să părăsească locurile de baștină ori să-și întrerupă mersul normal al existenței. Printre aceștia, îi amintim pe: Erich Mühsam, Walter Benjamin (1892—1940) — filosof, critic literar și eseist german, nutriend dorința plecării în Țara Sfântă; a publicat volume de eseuri și aforisme filosofice. Postum, în 1955, i-a apărut o primă colecție de opere, editată de Theodor Adorno, incluzând și traduceri din Ch. Baudelaire, M. Proust, M. Jouhandeau ș.a.; Theodor Adorno (1903—1969) — născut la Frankfurt, sociolog și filosof, a emigrat în Anglia și, în 1938, în Statele Unite; după 1956, a revenit la Frankfurt ca profesor de sociologie; în operele sale, a fost influențat de Hegel, Freud și Georg Lukács; a studiat muzica cu Alban Berg la Viena; Gertrud Kolmar (1894—1943) — poetă, pseudonimul lui Gertrud Chodziesner; a fost atrasă de teme iudaice; în ultimii ani, a studiat ebraica și a scris unele poeme chiar în limba ebraică; după moartea tatălui său, la Theresienstadt, a fost trimisă într-un lagăr și exterminată; descoperită după război, opera sa a fost publicată datorită eforturilor Elisabeth Langgasser și ale lui Hermann Kasack; Eugen Gottlob Winkler (1919—1944) — a pierit împreună cu comunitatea sa în monstruoasele cuptoare de la Auschwitz, ca și Jakob von Hoddis (1887—1942) și mulți alții care, înscind în cartea durerii noastre pagini de neuitat, au rămas oameni într-o perioadă când omnia era disprețuită.

Evelin Fonea

## CONFLICTE ETNICE ȘI MIȘCAREA DE ALIA ÎN FOSTA U.R.S.S.

Creșterea tensiunii etnice în republicile asiatice din fosta Uniune Sovietică a condus la declanșarea unui nou val de Alia.

Circa 1 500 de evrei din aceste zone au cerut vize pentru plecarea în Israel și fluxul ascendent pare să continue, datorită și eroziunii climatului politic și economic în aceste republici.

Un indicu al situației tensionate îl constituie faptul că 95% dintr-un total de 180 000 de evrei din aceste zone au susținut revendicări în direcția reunificării familiilor. În timpul ultimilor doi ani și jumătate, 6 300 de evrei din republici islamice au făcut Alia.

Tadjikistanul, în care trăiesc 12 000 de evrei, a cunoscut și războiul civil, în timp ce în Kirghizstan, unde există 8 000 de evrei, a fost promulgată, recent, o lege care interzice cuiva care nu vorbește fluent kirghiza să dețină o funcție publică sau civilă.

Pregedintele Tadjikistanului, Rahman Nabiev, un vechi lider comunist, a fost silit să demisioneze în urma unor proteste violente și în țară au izbucnit conflicte interetnice și rebeliuni, curând înăbușite, dar care au creat victime.

În Azerbaidjan, evreii au avut, de asemenea, de suferit din cauza războiului cu armenii.

Linii directe de zbor au facilitat procesul de Alia și oficialitățile de resort din țările respective sunt în căutare de soluții pentru folosirea suplimentară de linii aeriene locale. Din această perspectivă a fost semnat un acord între Uzbekistan și Israel, privitor la punerea în funcțiune a unei linii directe de zbor Taşkent-Tel Aviv, linie care a fost inaugurată recent.

În timp ce în majoritatea republicilor islamice situația pare să se deterioreze, există indicii că, cel puțin, în unele dintre aceste republici se încearcă o îmbunătățire a relațiilor cu Israelul.

În timpul unei prime vizite făcute vreodată de conducătorul unei republici islamice în Israel, primul ministru al Kazahstanului, Serghei Tereschenko, s-a preocupat de cooperarea dintre cele două țări. În timpul vizitei, Tereschenko a declarat că țara sa ar putea beneficia de experiența israeliană în domeniile agricol și tehnologic, dar a menționat, totodată, că țara sa poate să împărtășească Israelului din cunoștințele sale despre tehnicele de desalinizare.

## 280 de evrei salvați

În aceste momente, când are loc o recrudescență a rasismului și antisemitismului, este bine să amintim de faptul că diplomatul italian Gelfo Zamboni, în vârstă de 92 de ani — distins de „Yad Vashem” cu titlul de „Drept al popoarelor”, — a salvat 280 de evrei din Salonici, în timp ce era consul al Italiei în Grecia, procurându-le pașapoarte false.

„Eu am acționat așa cum conștiința mea mi-a dictat în acele momente grele (din iarna anului 1942, până la mijlocul lui 1943)”, avea să spună diplomatul în discuțiile avute cu Avi Pozner; acesta i-a înmănat un document prin care se consemna faptul că 200 de pomi vor fi plantați în numele său.

### ÎN AUSTRIA

## Activitatea neonazistă este ținută sub control

Gottfried Küssel, autoproclamat „conducător suprem” al tuturor neonaziștilor germani și austrieci, a fost arestat de autoritățile austriece. Arestul a urmat unui interviu, în care Küssel a declarat că intenționează să reînființeze interzisul Partid Nazist și l-a descris pe Hitler ca pe „unul dintre cei mai mari bărbați ai secolului”.

În timpul investigațiilor la domiciliul lui Küssel, a reieșit că acesta primise sume substanțiale de bani din Irak.

Küssel a avut, de asemenea, legături cu neonaziștii din Ungaria. În Győr, aproape de granița cu Austria, poliția a investigat activitatea politică a lui Istvan Györköcs, liderul Grupului maghiar de acțiune național-socialist, și a cinci membri ai acestui partid.

S-a aflat astfel că același Küssel le-a furnizat arme, bani, manifeste, dându-le, de asemenea, detalii despre diferite metode de pregătire. Au fost găsite la ei: o carabină, pistoale și muniții.

Guvernul austriac a introdus amendamente importante privitoare la înăsprirea legilor existente împotriva activităților neonaziste, iar Parlamentul a adoptat aceste amendamente. Cel mai important este cel privitor la pedeapsa cu închisoarea pentru negarea atrocităților naziste.

Sențința maximă pentru acțiuni de reînființare a interzisului Partid Nazist — închisoarea pe viață — a fost menținută.

Ceremonia a fost sponsorizată de Ministerul de Externe al Italiei și a avut loc la „Villa Madame”, unde tinerii diplomați se instruiesc înainte de a se prezenta la post. Cu această ocazie, ambasadorul Bruno Bottai a spus: „În aceste vremuri, când antisemitismul și rasismul sunt în creștere, este important pentru noua generație de diplomați să învețe de la ambasadorul Gelfo Zamboni să respingă intoleranța...”.

Inițiativa de la „Yad Vashem” s-a datorat „Asociației Italia-Israel”, având scopul de a informa corect opinia publică asupra situației din Israel și de a combate, totodată, ideile preconcepute.

Pregedintele asociației, prof. Nora Galli de Paratessi, l-a felicitat pe ambasadorul Zamboni pentru alegerea acestei căi drepte dictate de propria conștiință, de a nu se asocia politiciii regimului fascist al lui Mussolini. Ea a făcut cunoscut faptul că mai există și alte cazuri individuale de italieni care au salvat vieți evreiești împotriva regimului lui Mussolini.

Un avertisment strigat de la o tribună a Umănității pentru a nu fi uitați niciodată „dreptii popoarelor”.

## DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București, au fost înhumate, în perioada 1—31 mai 1993, următorii:

Rosenberg Matias (81 de ani), str. Vlad Județul nr. 4; Manea Dan (68), Aleea Ghencea nr. 2; Bony Ernestina (75), str. Iancu Brezeanu nr. 4; Grünberg Ernestina (77), Bd. D. Cantemir nr. 18; Marcus Marcel (87), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Davidsohn Lazăr (84), str. Valea Călugăreni nr. 3; Davidescu George (93), Bd. Republicii nr. 117; Garfunkel Jana (91), str. Plantelor nr. 20; Leventur Sosia (87), str. Cuza Vodă nr. 97; Klein Victor (82), str. Tudor Arghezi nr. 18; Leiba Moise (83), Cămin „Martin Băluș”; Spivak Iosif (64), str. Timișoara nr. 10; Edelstein Elias (65), Șos. Ștefan cel Mare nr. 42; Kain Elek (82), Cal. Victoriei nr. 1-5; Steinberg Herczu (80), str. 11 Iunie nr. 35; Vaisman Solomon (85), str. Dristor nr. 97; Scărlătescu Eva (89), str. George Georgescu nr. 8; Sion Arthur Herman (84), str. V. Stroescu nr. 44; Manu Rudolf (69), str. Vlădeasa nr. 12; Solomon Elena (83), str. Garibaldi nr. 12; Braunstein Ernestine (79), str. Becaței nr. 6 A.

Narcis — fiu, Ramona — noră, nepoții Liviu și Sonia, familiile Cojocaru, Tăbăcaru, Ștaerman anunță, cu deosebită durere,

încetarea din viață a doctorei ERNA COMANEȘTER, la 22 mai a.c., la Hârlău.

Înnumarea a avut loc la Cimitirul evreiesc din Tg.-Neamț.

Doctor ERNA COMANEȘTER — Hârlău este acum alături de părinții ei CUȚA și BERCU — Tg.-Neamț. Dragi și dureroase amintiri. Împărtășim durerea copiilor. Ety, Tily, Beny și familia.

Se împlinesc 22 de ani de la sfârșitul tragic al fiului meu, inginer EDUARD DAVIDSOHN și 14 ani de la decesul soțului meu, MOISE DAVIDSOHN. Lacrimi și flori. Ana.

Dureroasă amintire celor ce au fost devotați părinți, CLARA TUDIC și doctor ARON TUDIC, din Bărlad, la patru ani și, respectiv, doisprezece ani de la despărțire. Nu-i vom uita niciodată!

Cu cea mai profundă durere, anunțăm încetarea fulgerătoare din viață, la 26 mai 1993, a iubitului nostru soț, tată, frate, bunici, rudă și prieten GOLDENBERG ERNEST. Înmemntarea a avut loc, la 28 mai 1993, în Cimitirul evreiesc din Miercurea-Ciuc. Amintirea să-și fie binecuvântată și odihnă liniștită! Familia îndolată.



ŞEF RABIN DR. MOSES ROSEN

## Ecumenism şi prozelitism

Idelle măreşte au, de cele mai multe ori, un destin tragic. Iată, minunata Ideologie a dreptăţii sociale, propovăduita de profeţii noastre: dreptul fiecărei fiinţe umane la muncă, la pâine, la cultură. Se poate, oare, un crez mai nobil? Cum poate îndrăzni cineva să conteste aceste Idealuri etern omeneşti? Ideea de dreptate socială, Idee biblică, împărtaşită şi de omul modern, prin chemările ei, a mobilizat masele şi a electrizat mulţimile. Şi totuşi...

Şi totuşi, cel din urmă veac al celui de-al doilea mileniu se sfârşeşte cu un falliment dramatic al acestei Idei, care a fost pângărită de o degenerescenţă a sa, comunismul stalinist şi... cine ştie când ea, Ideea, va fi purificată de toate falsificările sale şi va reapărea curată, măreaţă la orizontul Istoriei popoarelor!

Ideea de dragoste de patrie, de neam, de obârşie este, la fel, una etică, morală, cu rădăcini adânci în structura intimă a popoarelor. Patriotismul înalţă o naţie, îl dă dragoste de cultura proprie, de glia strămoşească, de valorile culturale pe care înaltaşi săi le-au dăruit omenirii. Blestemul degenerării, al falsificării a izbucnit să ducă această splendidă Idee la oribilele deformări ale fascismului, la xenofobie, la ura interetnică, ce a dat naştere unei alte nenorociri catastrofale în Istoria întregii umanităţi.

Cele ce se întâmplă în ultimul timp în mica noastră obşte evrească, atât de greu încercată de o jumătate de veac încoace, ne duc gândul la o a treia tragedie: aceea a Ideii ecumenice.

Credinţa în Dumnezeu, în Marele Creator al Universului, în Părintele nostru, al tuturor, care ne lubeşte pe toţi cei creaţi după „al Său chip şi a Sa asemănare”, dă fiinţei umane nobleţe sufletească, o înalţă pe scara perfecţiunii, o scaldă în minunata revărsare a dragostei, a iubirii apropielui.

Şi totuşi... În numele credinţei, au curs râuri de sânge peste mări şi ţări. Intoleranţa a zăpăcit minţile, astfel încât războaie religioase au dus prăpădul peste veacuri şi meridiane. Crucadele, Inchiziţia, „Războiul Sfânt pentru Allah” voiau să se manifeste ca o apărare a „adevărului credinţei”, dar, în realitate, au pângărit însăşi sfânta noţiune de OM, au profanat Cartea care stă la baza celor trei mari religii monoteiste: Biblia.

Un „război de trezeci de ani” şi altul „de o sută de ani” au trecut prin foc şi pară Europa creştină, fiecare dintre părţi socotindu-se „adevăratul apărător al creştinătăţii”. Oamenii erau arşi pe rug, pentru ca... să li se mântuiască sufletele. Autodafeurile din pieţele publice trebuiau să mistule în flăcări nu numai cărţile, ci şi... Idelle.

Până la urmă, bleştii oameni s-au convins că nici o sabie nu e atât de ascuţită, nici o flăcărie nu e atât de mistuitoare, încât să ucidă, să ardă... Ideea.

Deci: „Nu prin forţă, nici prin putere, ci prin Spirit” (Zeharia, cap. 4,6); deci: ecumenism, colaborare, frăţietate, cooperare în slujba Idealurilor comune. Toate, cu o singură condiţie: Curcubeul. Precum culorile acestuia, tot astfel flece cult, flece religie să rămână ceea ce sunt, să-şi păstreze specificul şi astfel, laolaltă, să alcătuiască armonia. Nimeni dintre noi să nu încerce să-l convingă pe celălalt. Să ne respectăm reciproc.

Vaticanul, Biserica Ortodoxă Română şi toate bisericile ortodoxe, Islamul stau pe această platformă în diferitele acţiuni ecumenice ale zilelor noastre.

Camioanele cu alimente, picurile cu dolari, cărţile cu falsuri olidare, cumpărătorii de suflete şi vânzătorii din propriile noastre rânduri nu sunt fenomene noi în frământata noastră Istorie.

Pe aceştia din urmă, pe vânzătorii, trădătorii, renegaţii, noi niciodată nu l-am lăsat să-şi facă mendrele. E de a noastră sfântă datorie să-i eliminăm din rândurile noastre.

Dacă n-am face-o, am fi mai răi decât ei.

„În faţa unui orb, să nu laşi vreun obstacol” (Leviticus, 19, 14). Cine altul, dacă nu noi, e dator să arate celor care sunt „orbi” nu din vina lor, care pot fi uşor zăpăciţi, derutaţi, să le arate acestora care e înşelătoria, care e „predica” ce li se pune în cale?

Şiruri nesfârşite de martiri evrei l-au înfruntat pe tiranii Istoriei, au căzut înjunghiaţi de sălbatele hoarde ale lui Nebucadneţar, au stins cu sângele lor flăcările Templului din Ierusalim, incendiat de legionarii lui Titus, au urcat rugurile Inchiziţiei, au păşit în cuptoarele de la Auschwitz şi nu au trădat, nu au renegat crezul nostru milenar.

Să ne sfinţim amintirea, rămânând fermi şi demni lângă a noastră TORA, lângă învăţătura noastră sfântă!

## DESPRE HOLOCAUST la Muzeul Holocaustului

Urmare din pag. 1

Apoi:

...Iată convoaiele morţii din Basarabia, Iată trenurile morţii de la Iaşi, Iată rapoarte despre câţi morţi au fost în fiecare tren, Iată cutremurătoarea tragedie în documente, în imagini.

Şef Rabinul povesteşte şi zidurile sinagogii măturăse, sufletele noastre se cutremură şi — pentru a căta oară? — ne îngheaţă sângele în vine.

Iată-i şi pe „Cei drepte între popoare”. Iată-i pe eroii, nobilii neevrei: Traian Popovici, cel care a salvat, la Cernăuţi, mii de evrei de la moarte, Iată-o pe Viorica Agarici, eroina de la Roman (tot la Roman, dar la polul opus faţă de diavolul de primar), e ingerul păzitor Viorica, cea care, înfruntând pistolul locotenentului Triandaf, a dat apă muribunzilor din trenul de la Iaşi...

Iată-i pe Mitropolitul Bălan, pe episcopul Marton Aron, pe farmacistul Beceanu, din Iaşi... Oamenii de suflet, care reabilitează fiinţa umană...

Când au răsunat apoi rugăciunile cantitorilor, când corul tineretului a cântat „Arde, arde oraşul nostru, iar voi staţi cu braţele încrucişate; haideţi, nu mai staţi, apucaţi unelte, stingeti focul, căci de nu, cu toţi vom fi arşi”, rugăciunile şi mesajul lui Mordehai Gebirtig au devenit avertisment, au căpătat o actualitate emoţionantă.

...Mergeţi, fraţilor, mergeţi la Sinagoga Mare! Zidurile sale grăiesc sumedenie de dramă. Cercetaţi piesă cu piesă documentele, rugaţi-vă apoi pentru sfinţii noştri martiri şi spuneţi „IZKOR”.

Amintiri-vă şi amintiri şi altora. Nu uitaţi!

## DOUĂ PROTESTE adresate procurorului general

DOMNIEI SALE DOMNULUI

VASILE MANEA DRĂGULIN

PROCURORUL GENERAL AL ROMÂNIEI

Prea stimate Domnule Procuror General,

Ştirea de necrezut că aţi încuviinţat editarea şi răspândirea cărţii „Mein Kampf”, a lui Adolf Hitler, ne înmărmureşte şi ne revoltă. Ne adresăm Domniei Voastre, în numele populaţiei evreieşti din România, cu rugămintea de a fi seama de următoarele:

1) Este vorba despre o „evanghelie a genocidului”, despre temelia „ideologică” a cuptoarelor de exterminare şi a camerelor de gaze care au mistuit şase milioane de evrei.

2) După ce Procuratura Generală a tolerat, de peste doi ani încoace, ca otrava antisemitismului, a urii, a xenofobiei să fie din nou împrăştiată şi nu a aprobat trimiterea în faţa

justiţiei a neofasciştilor care îndeamnă la un nou genocid, răspândirea sus-numitei „opere” a celui mai mare criminal al istoriei, răspândirea ei la locul crimei — căci la Iaşi şi la Oradea, în Transnistria şi la Cluj, sute de mii de fiinţe nevinovate au murit în groaznice chinuri, ucise de otrave răspândite de „Mein Kampf” — vă încarcă cu o grea răspundere.

Rămăşiţele Holocaustului din România vă cer protecţia legii, urmărirea potenţialilor moştenitori ai lui Hitler — la timp, cât nu e prea târziu — şi vă roagă să luaţi măsurile necesare pentru ca vieţile, demnităţile şi munca noastră să fie asigurate.

• Primii, vă rugăm, Domnule Procuror General, încredinţarea deosebitului nostru respect.

DR. MOSES ROSEN

Şef Rabinul Cultului Mozaic

Preşedintele Federaţiei

Comunităţilor Evreieşti

din România

ING. TH. BLUMENFELD

secretar general

DOMNIEI SALE DOMNULUI

VASILE MANEA DRĂGULIN

PROCURORUL GENERAL AL ROMÂNIEI

Prea stimate Domnule Procuror General,

Avem onoarea a vă înainta copia xeroxată a articolului apărut în ziarul „Infraactorul”, din 15—21 iunie 1993, cu nr. 24.

Nu e nevoie de nici un fel de comentarii. E vorba de o invitare la uciderea noastră, a evreilor, la transformarea din nou a trupului nostru în săpun, la „desăvârşirea operei marelui Antonescu” care n-a apucat să ne exterminare pe toţi etc. etc.

Nici nu se putea să ajungem aici. De peste doi ani, ne tot plângem Procuraturii Generale de şirul nesfârşit de injurii, calomnii, ameninţări şi atitudini la genocid, pe care le practică „Europa” şi directorul acesteia, Ilie Neacşu, ca şi multe alte publicaţii. În arhivele

DR. MOSES ROSEN

Şef Rabinul Cultului Mozaic

Preşedintele Federaţiei

Comunităţilor Evreieşti

din România

ING. TH. BLUMENFELD

secretar general

## INFRACTORUL

FALCO — loco: Pus pe război şi veşnic porcit pe evrei, îmi trimiteţi o scrisoare care mi-a făcut părul măciucă. Redăm câteva pasaje:

„Am copilărit sub teroarea jidănească şi m-am bucurat când Ceauşescu l-a aruncat din ţară. Atunci Rabinul nu scotea nici un sunet, iar tichia o purta umil în mână. De ce astăzi ne-au năpădit din nou? De ce ne invadează? Oare nu se găseşte nici un român care să-i adune într-un ţarc, lângă fabrica de săpun „Stela”? (Din el se pot prepara o sumedenie de lucruri).

## De vorbă cu cititorii

Voi, ca presă, er trebui să anunţaţi poporul de riscul reînnoirii cămătarilor în caftan. Acum, cât este timp, să desăvârşim opera „Mareşalului...”

Stimate cititor, chiar vreţi să fim acuzaţi de antisemitism? Eu optez pentru venirea evreilor şi implicarea lor în tot felul de activităţi productive. Nu chiar la noi în ţară, dar putem arenda niscaiva terenuri în Siberia...

(Nr. 24, 15—21 iunie 1993)

## CREDINŢĂ ŞI RITUAL ÎN IUDAISM

Urmare din pag. 1

deosebeşte de un măgar care trage o povară” (J.B. Agus, L'évolution de la pensée, Paris, Payot, 1961, p. 174).

Iudaismul nu consideră însă ritualul doar ca pe o manifestare exterioră şi schimbătoare a credinţei, ci ca însuşi trupul ei, care o susţine, o menţine şi o întăreşte. Oamenii au o nevoie de nestăpănit de a arăta ochilor ceea ce vorbe spun urechii. Dar, fiind anti-idolatri şi anticonolatri, evreii au fost siliţi să se limiteze la anumite ceremonii rituale şi, mai ales, la citirea în comun şi cu voce tare a Tanahului. Interdicţia chipului cioplit i-a îndreptat de timpuriu spre înţelegerea cuvântului ca model de unitate între materie şi spirit: sunet şi înţeles.

Cuvântul a devenit în iudaism principală cale prin care se poate stabili o comunicare între om — ca materie spiritualizată — şi Dumnezeu — ca spirit imaterial. Citirea, care, prin rostire, reconstituie literale în vorbe prin care Dumnezeu se adresează omului şi omul lui Dumnezeu, devine centrul ritualului iudaic. Mendelsohn spunea că „ceremoniile constituie o scriere vie, însuflind inima şi spiritul, plină de sens, în strânsă legătură cu adevărurile speculative şi morala”

(Ibid., p. 392). Un comentator al Cabalei scria că „principalele miracole îi par mai degrabă în cuvinte decât în lucruri. Căci, potrivit ei, cuvintele ebraice par să închidă în ele mistere fără de sfârşit în caracterele şi combinaţiile lor” (în: „Le legs d'Israël”, p. 320).

Dându-şi seama că rostirea cuvintelor se desfăşoară în timp, în vreme ce semnificaţia lor este perenă, evreii au ajuns, în mod firesc, la credinţa că „cuvântul rostit corespunde intervenţiei divine în timp, în vreme ce semnificaţia lui corespunde voinţei divine în eternitate” (J.B. Agus, op.cit., p. 276). Ceea ce i-a impresionat pe cei care s-au gândit primii la importanţa cuvintelor a fost puterea lor de a se referi nu numai la obiectul pe care vorbitorul îl are în faţă, ci la orice obiect de acelaşi fel din trecut, prezent şi viitor. „Om” este un cuvânt care se referă la orice om din trecut, prezent şi viitor. De aceea, cuvântul le-a apărut evreilor ca cel mai potrivit mijloc de comunicare între vremelnicia oamenilor şi eternitatea lui Dumnezeu.

Însă, oricât de intimă este legătura dintre credinţă şi ritual, ritualul trebuie să rămână în slujba credinţei, aşa cum sunetele cuvintelor servesc semnificaţia lor.



## DEBREȚIN... NU SE LASĂ

În numărul trecut, am publicat „scrisoarea-circulară” trimisă de către GERVAI TAMAS, vicepreședintele Comunității Evreiești din Debrețin, către „comunitățile din spațiul vorbitor de limbă maghiară” din Transilvania.

Am publicat, de asemenea, scrisoarea prin care Eminența Sa domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen a pus lucrurile la punct și l-a invitat pe sus-numitul să-și ... vadă de treabă.

Domnul GERVAI TAMAS... se pare că nu se lasă așa ușor convins. Domnia sa a adresat, de data aceasta, o scrisoare domnului Șef Rabin (în limba maghiară, bineînțeles), pe care, tradusă, o publicăm mai jos. Eminența Sa i-a răspuns, în limba ebraică (sperăm că vicepreședintele comunității din Debrețin cunoaște această limbă, deși ea nu s-a născut în „spațiul de vorbitori de limbă maghiară”).

Noi publicăm textul ebraic original al scrisorii în pagina noastră de limba ebraică și îi dăm loc în coloanele noastre în traducere în limba română.

### COMUNITATEA ISRAELITĂ DIN DEBREȚIN

Debrețin, 20 mai 1993

DLUI ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN  
Federația Comunităților Evreiești din România

#### STIMATE DOMNULE ȘEF RABIN!

Ioșua Ben Perahia spune: „Alege-ți un maestru, găsește-ți un prieten bun și judecă-i pe toți oamenii după latura lor bună”. Aceasta cer și eu din partea dumneavoastră, domnule Șef Rabin, deoarece mi se pare că ați înțeles greșit intențiile mele. Comunitatea Evreiască din Debrețin a cultivat dintotdeauna relațiile cu comunitățile din apropiere și cu comunitățile evreiești de pretutindeni. Aceste relații au slăbit în ultimele decenii, datorită unor bine cunoscute cauze politice. Acum am ajuns să trăim timpurile când s-au prăbușit zidurile și au încetat îngrădirile blestemate.

Eu mi-am scris scrisoarea, în primul rând, în calitate de vicepreședinte al comunității evreiești din Debrețin către frații mei de credință din Ardeal.

Denotă o nobilă înțelegere a domnului ministru de externe Jeszensky Geza faptul că sprijină această inițiativă prin ușurarea

treierii frontierei (care, în prezent, nu se desfășoară tocmai potrivit cu normele europene), acordând grad și pașaport diplomatic. Mă gândesc că nu ar fi demn să existe între noi o dispută istorică dacă este în România de azi un „teritoriu de limbă maghiară”. Și acest fapt nu ar putea să excludă că evreii care trăiesc pe acest teritoriu sunt loiali față de statul lor. De altfel, pe noi ne leagă, în primul rând, religia noastră și nu faptul că vorbim ungurește, românește sau în orice altă limbă.

Eu caut totdeauna identitățile și nu deosebiriile și faptul că noi, evreii, ne-am menținut după atâtea încercări adevărate că nu trăim după politica zilei, ci după sprijinul și legile TOREI.

Prin prezenta, vă invit cu stimă, domnule Șef Rabin, să faceți o vizită la noi, la Debrețin, ca să risipim orice neînțelegere dintre noi.

Îmi iau rămas bun printr-un citat din învățătura înțeleaptă a părinților:

„Șamai spune: Stabilește-ți un timp pentru învățarea Torei; promite puțin și fă mult; primește pe fiecare om cu bunăvoință”.

Șalom!

GERVAI TAMAS  
vicepreședinte

Cu ajutorul lui Dumnezeu 5 Tamuz 5753

#### DOMNULUI GERVAI TAMAS

vicepreședintele Comunității Evreiești din Debrețin

Am primit scrisoarea Domniei Voastre și vă mulțumesc pentru amabilitatea de a începe scrisoarea cu cuvintele înțeleptului Rabi IOȘUA BEN PERAHIA: „Alege-ți un maestru, găsește-ți un prieten bun și judecă-i pe toți oamenii după latura lor bună”. Însă mă miră, totuși, un singur lucru. După cunoștințele mele, Rabi IOȘUA nu vorbea ungurește (nici nu a trăit într-un „spațiu de vorbitori de limbă maghiară”) și el își exprima gândurile, simplu, în limba noastră sfântă. Nici eu nu m-am născut într-un astfel de spațiu. Atunci, de ce v-ați folosit de limba maghiară spre a mă învăța ce a spus învățatul mai înainte amintit? Ce-i drept, îmi recunosc fără înconjur păcatul. În pofida respectului ce-l am pentru limba maghiară, eu nu o cunosc deloc și nu înțeleg nici un cuvânt dintr-însa. Vorbesc română, engleza, franceza, germana și, „last but not least” („ce-l la urmă nu e cel mai puțin important”), limba noastră sfântă — ebraica — și limba noastră maternă — idiş.

Pentru ce trebuie să umblu după un traducător din limba maghiară, ca să înțeleg scrisoarea dumneavoastră?

Apoi, desigur că toți evreii suntem frați și orice întâlnire, orice colaborare între comunitățile noastre poate să fie numai „bună pentru evrei” (ghit far ldn), dar știu că evreii din Ungaria au, slavă Domnului, un Șef Rabin, au un președinte al Federației Comunităților, la Budapesta, cel din Debrețin au și ei un președinte de comunitate. Atunci, dați-mi voie să-mi exprim iar mirarea: de ce nu mi se adresează aceștia cu o astfel de invitație?

Au fost, doar, ani mulți în care comunitatea evreilor din Ungaria a răspuns cu bucurie invitațiilor noastre și, cu ajutorul lui Dumnezeu, le-am acordat ospitalitate, cu cele mai bune ale noastre gânduri, cu dragoste și frățietate. Pentru ce au întrerupt aceste bune raporturi cu noi? Poate și aici e amestecat respectul ministru de externe

la care vă referiți și care dovedește un interes atât de viu în legătură cu situația noastră și cu posibilitățile noastre de a ne păstra credința și de a învăța Tora.

Suntem profund recunoscători domnului ministru, care vă dă permisivul, după cum ne scrieți, să ne trimiteți cărți de cultură mozaică. Îi mulțumim și desigur că ne e interzis de a refuza astfel de cărți.

Cred că aveți cunoștință că la noi se află încă zeci de mii de astfel de cărți sfinte, în afara celor trei mii opt sute de sururi sfinte pe care le-am trimis în dar Ministerului Cultelor din Israel și în afara celor treizeci de mii de cărți sfinte pe care, tot în dar, le-am trimis Universității „Bar-Ilan”, din Ramat-Gan și tot mai avem un bogat tezaur de astfel de cărți. De-ar da Dumnezeu ca atât la noi, cât și la voi să fie cunosători care să știe să citească astfel de cărți!

Iar la urmă, încă o dată, vă rog să primiți sfatul meu. Noi nu trebuie să ne amestecăm în astfel de conflicte. Fiecare comunitate evreiască trebuie să rămână fidelă poporului care îi dă ospitalitate, însă n-avem voie să uităm că nu există „evrei maghiari” sau „evrei români”. Există români, există unguri, și există atât evrei cetățeni ai Ungariei, cât și evrei cetățeni ai României. Idealul nostru comun a fost întotdeauna, este și va fi o Pace adevărată, spre binele tuturor.

Iar data viitoare vă rog să binevoiți a scrie în ebraică sau în idiş: dacă aceste limbi vă sunt străine, serviți-vă de o limbă de circulație europeană pe care o înțeleg. Sunt prea bătrân ca să mă mai pot apuca să învăț limba maghiară.

Cu binecuvântarea Torei,

DR. MOSES ROSEN  
Șef-Rabinul Cultului Mozaic  
Președintele Federației Comunităților  
Evreiești din România

## ÎNGERII ȘI DEMONII NU POT STA LAOLALTĂ

RĂSPUNS prof. econ. Victor Ioachimescu

Stimate Domnule Profesor,

Am citit cu mare atenție scrisoarea deschisă pe care mi-ați adresat-o, în revista „Europa”, din 15—22 iunie 1993.

Deși nu am răspuns și nu voi răspunde niciodată domnilor care înjură, mint și amenință, uzând de un incalificabil vocabular, mă abat de data aceasta de la această normă de conduită, întrucât scrisoarea Dvs. este scrisă într-un stil civilizat, iar buna Dvs. credință pare reală.

Ceea ce susțineți — și anume că Ion Antonescu a aprobat demersul disperat și umanitar al primarului Traian Popovici, binecuvântată-i fie memoria și a lăsat un anumit număr de evrei să nu plece în deportare — este adevărat.

Este adevărat, pentru că Popovici a găsit argumentul convingător: era vorba despre „evrei utili economiei”, a căror lichidare trebuia amânată.

Vă trimitem, însă, volumul cu 166 de documente provenite din arhivele militare și administrative și vă veți aminti de toți evreii din Bucovina de Sud (Suceava, Câmpulung, Ilica, Rădăuți, Vatra Dornei, Gura Humorului și satele limitrofe), toți, adică și pruncii din leagăn, toți, adică și bolnavii din spitale, adică și toți bătrânii, care, în patru ore, au trebuit să-și abandoneze casele și să pornească în deportare; de cei din Bucovina de Nord și de cei din Basarabia, masacrați, jefuiți și mânaiți la moarte, din ordinul aceluiași Ion Antonescu.

Citiți, stimate Domnule Profesor, citiți și faceți singur socoteala de câți este vorba, citiți și cum au murit. Toate acestea s-au întâmplat în 1941 și 1942 și, ca atare, nu veți mai repeta fraza: „Până la refugiu din martie 1944, evreii și-au dus nestingheriți viața în Bucovina, bucurându-se de o libertate deplină și mulți din ei s-au refugiat (de bine ce le-a fost!) — nota noastră) în Vechiul Regat”.

Citiți documentele-mărturie asupra pogromului de la Iași, asupra gropilor comune săpate la fiecare zece kilometri, pe drumurile Basarabiei, gropi ce s-au umplut apoi cu cei care cădeau pe șosele și nu mai puteau ține pasul; citiți declarațiile categorice care chemau la eliminarea noastră, a tuturor evreilor.

Mergeți în Muzeul Holocaustului nostru, din Sinagoga Mare din București și veți găsi declarația făcută de Hitler către Goebbels, în august 1941, declarație în care îl admiră pe Antonescu, spunând că va învăța de la „conducător” cum să ne extermină „pe toți”. Citiți și nu ne veți mai propune să-i ridicăm o statuie!

Cercetați arhivele și veți afla ce s-a întâmplat la Odessa, în octombrie 1941. Vă asigur că veți regreta cele ce mi-ați scris.

Veți întreba, atunci: cum de am rămas noi în viață? Cum de nu ne-au omorât pe toți?

E simplu, clar și știut de toată lumea. Relese din toate arhivele germane, americane, românești sau israeliene. Când sorții războiului au început să pună la îndoială victoria „Reich-ului de o mie de ani” (încă înainte de Stalingrad), a început pregătirea albiului, s-a întrerupt operația deportărilor și a pogromurilor. Când, în 1944, Hitler a cerut să i se predea evreii rămași în viață, Antonescu nu a mai făcut-o.

Desigur că atunci (în 1944), când Barbu Știrbey trata la Cairo cu anglo-americani, iar alți soli ai lui Antonescu discutau la Ankara și la Stockholm armistițiul cu rușii, nu se mai putea continua cu genocidul evreilor.

Așa ne-am pomenit în viață, iar ceilalți, sutele de mii, da, sutele de mii de frați și surori, fiind nevinovați, au fost arși în barăcile Odesei, sufocați în trenurile morți de la Iași, măcelăriți pe șoselele Basarabiei, au murit de foame, de boli și frig și mizerie în lagărele Transnistriei. Citiți, cercetați și întrebați-vă: după ce a trimis la moarte vreo jumătate de milion de români și s-a întors fără Basarabia, dacă totuși Axa ar fi învins și „Idealul suprem” al lui Antonescu s-ar fi realizat, ce s-ar fi ales din România? Hitler, cel mai mare dușman al poporului român, ar fi restituit Transilvania, pe care el a smuls-o din trupul țării!

Români, slavii, toți cei socotiți de nazisti „rase inferioare” n-ar fi fost sclavi o mie de ani acestui „Herrenvolk” (popor de stăpâni) al lui Hitler?

Citiți, documentați-vă, întrebați bătrânii români (evreii, poate, „nu merită crezare”) despre cele săvârșite de Antonescu și atunci nu veți mai repeta o astfel de scrisoare ca aceea pe care mi-ați adresat-o.

Grăbiți-vă, însă, cu cititul, căci, dacă Dvs. și alți români de bună credință n-o vor face la timp, atunci tragedia va fi cumplită, mai cumplită decât aceea a Holocaustului nostru, al evreilor.

Iar pentru a încheia, dați-mi voie să vă dau un sfat:

Nu pângăriți memoria unui sfânt, a unui nobil exemplar uman care a fost Traian Popovici, asociind-o cu aceea a lui Antonescu. Îngerii și demonii nu pot sta laolaltă. Locul fiecăruia dintre ei este bine stabilit atât în Ceruri, cât și pe pământ, oricâte statui li s-ar ridica.

DR. MOSES ROSEN  
Șef Rabinul Cultului Mozaic

## Petreceți o vacanță de neuitat

de 15 zile în ISRAEL

Informații și înscrieri la sediul Agenției

## ATLANTIC TUR S.R.L.

din București, Calea Victoriei 202  
Telefoane: 650.28.48, 650.17.58.

## ÎN ATENȚIA CITITORILOR

Pentru a primi „Revista Cultului Mozaic” până la finele anului 1993, abonații sunt rugați să depună diferența de 390 lei la sediul comunităților în provincie, iar în București la sediul FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI din str. Sf. Vineri nr. 9—11. Măsura este valabilă pentru toți abonații, indiferent dacă abonamentul a fost făcut prin poștă sau prin comunitate.



# Respingeți ofensiva vânătorilor de suflete!

## Două interviuri acordate postului de radio „KOL ISRAEL“

Prof. univ. EZRA FLEISCHER

președintele Academiei Mondiale de Științe Iudaice

Rep. — A apărut recent, în România, o carte intitulată: „Istoria universală a poporului evreu“, semnată de dr. Alfred Hărlăoanu. În primul rând, domnule profesor, ca istoric, ca om de știință în domeniul iudaismului, vă solicit o privire de ansamblu generală. Această carte cuprinde un fel de istorie a poporului evreu de la începuturile istorice ale poporului până la dărâmarea celui de-al doilea Templu din Ierusalim.

EZRA FLEISCHER — Mi-e greu să dau o părere despre această carte ca o lucrare care să merite să fie apreciată din punct de vedere științific. Cartea nu are în ea absolut nimic științific. E o carte ciudată, în care sunt tot felul de informații, nu prea bine aranjate, scrise cu un condei — hai să spunem — de o dureroasă ignoranță și care, deci, nu poate fi tratată în nici un caz ca o apariție științifică. Cartea nu are note, care să indice sursele necesare. Nimic din ce este scris în ea nu se poate controla. Nimic nu poate fi comparat cu nici un izvor autentic. Pentru cineva care cunoaște materia, citirea cărții este o experiență foarte neplăcută.

Rep. — Să trecem la unele detalii. Perioada Holocaustului cum este tratată? Cum apreciați acest capitol, care — deși ar fi trebuit să fie tratat mai târziu în evoluția faptelor evocate în lucrare, din moment ce aceasta se pretinde a fi o „istorie universală“, a intrat totuși în primul volum, în apropiere de... dărâmarea Templului? Cum credeți că a fost tratată, totuși, această perioadă, la care, putem spune, ați fost și martor ocular?

EZRA FLEISCHER — În primul rând, stămește, într-adevăr, mirare acest fapt, pentru că e un lucru ulitor: un volum care își propune să descrie prima etapă a istoriei evreilor ce are de-a face cu Holocaustul? Sunt descrise la începutul cărții și relațiile dintre România și Israel de la începutul secolului, ignorându-se faptul că statul modern Israel a fost creat abia la mijlocul secolului. Relații culturale și comerciale au existat, după cum sunt descrise cu amănuntul în cartea aceasta, din anul 1913; dar de ce Țara Sfântă este numită Israel — în legătură cu acea epocă — ca nume al statului, deși statul însuși Israel încă nu fusese reînființat?

Trebule cineva să explice ce caută subiectul acesta într-o carte care se intitulă „Istoria universală a poporului evreu“, în primul volum al acesteia, care, cum s-ar presupune, privește perioada antică a istoriei evreilor! E aici și un fel de studiu despre politica lui Titulescu, om politic care n-a activat, după cum știm cu toții, înaintea dărâmării celui de-al doilea Templu!

E o idee absurdă să incluzi la începutul unei cărți astfel intitulate un capitol întreg despre subiectele de genul celor amintite.

Ar trebui să explice cineva ce caută stema Statului Israel, Menora, și steagul Statului Israel pe coperta acestei cărți care are pretenția de a fi o carte științifică și cu un subiect bine precizat. Ceea ce scrie în această carte despre Holocaust este, de asemenea, incalificabil pentru cine cunoaște faptele, lucrurile sunt... nu găseesc expresie corespunzătoare... ar trebui folosit un cuvânt foarte grav. Se pretinde aici, de fapt, după felul în care sunt prezentate lucrurile, că Holocaustul nici n-a existat! A existat doar, chipurile, efortul uriaș al autorităților române antonescane de a salva evreii! Măsură în care lucrurile corespund adevărului e cunoscută fiecărui om care a trecut prin evenimentele acelea, în România de atunci. Se citează, din surse foarte ciudate, necontrolabile și probabil falsificate, tot felul de expresii de recunoștință din partea evreilor față de aceste acte de ajutorare, despre care, pe vremea aceea, nimeni nu știa nimic. Este citat, la p. 18, un articol intitulat „Recunoștința“, semnat de Samuel Grinberg, rabin din Tel-Aviv, rabin de care nimeni, bineînțeles, nu a auzit, și care ar fi fost publicat la 15 decembrie 1939, în ziarul „Hof ood“. Nici acest ziar nu a existat, bineînțeles, vreedată, nici la Tel-Aviv, nici în altă parte. Acest cuvânt „hofosod“, nu există în limba ebraică. De asemenea, se afirmă în carte că, sub presiunea răscoalilor legionare din ianuarie 1941, generalul Antonescu a fost silit, probabil, să deporteze evreii în Transnistria, dar, grație intervenției diverselor personalități evreiești, aceste deportări ar fi fost întrerupte după primele transporturi. Or, aceste „prime transporturi“ i-au cuprins pe toți evreii din Bucovina, nelăsând acolo nici măcar un prunc.

Rep. — Vă referiți la Bucovina, nordul Ucrainei, Basarabia și județul Dorohoi?

EZRA FLEISCHER — La orice zonă din care au fost deportați evreii, fără să mai rămână acolo urme de evrei. Păci de evreu n-a rămas acolo. Asta este o frază care începe un paragraf, după care se scrie așa: „Apoi a început, pe de o parte, (...imediat, bineînțeles după primele transporturi; după aceea a fost totul întrerupt) o acțiune de ajutorare a celor aflați la muncă obligatorie, iar pe de altă parte, au fost trimise cantități uriașe de medicamente, îmbrăcăminte

și hrană celor deportați în Transnistria“. Or, de aceste cantități uriașe de medicamente, de îmbrăcăminte și de hrană n-a auzit nimeni în acele timpuri și dacă ar fi existat s-ar putea pune întrebarea: atunci de ce au dispărut în Transnistria zeci de mii de evrei, secerăți tocmai de lipsa de medicamente, de îmbrăcăminte și de hrană? Și cartea e scrisă în continuare cam la fel.

Rep. — Domnule profesor, vă propun să trecem la un alt capitol al cărții — și anume, la acela care se referă la apariția creștinismului. Desigur, orice istoric al acelei epoci poate să considere că un asemenea capitol este la locul lui. Există anumite probleme și în legătură cu acest capitol?

EZRA FLEISCHER — El suferă de exact aceleași lipsuri întâlnite în cele mai multe capitole din carte; adică, afirmațiile cuprinse sunt nedocumentate, neverificate, neînsoțite de nici o notă care să dea posibilitatea cititorului să controleze dacă textul pe care îl citește corespunde sau nu adevărului. Și acest capitol suferă de aceeași ignoranță de bază, care se simte la fiecare pas, la fiecare frază, în textul acestui paragraf. De pildă, când autorul — care trebuie să fie totuși puțin versat în limba ebraică ca să scrie o asemenea carte — trebuie să traducă cuvântul GOLGOTTA, scrie în paranteză: (în ebraică „galgolet“, „...calvar“). Cine știe ebraică elementară știe că cuvântul potrivit este gulgolet, care se traduce prin craniu și nu are nici o legătură cu calvarul. Dar asta sunt fapte... mărunte. Același autor crede, de pildă, așa cum specifică în prefață, că Talmudul a fost scris înaintea dărâmării celui de-al doilea Templu, gresind „numai“ cu vreo 400—500 de ani, pentru că Talmudul a fost redactat la anul 400 după dărâmarea Templului — Talmudul ierusalimitean și pe la anul 500 — Talmudul babilonean. Paragraful care descrie apariția creștinismului e un text de misionarism aproape deschis. Punctul de vedere prezentat în ceea ce privește apariția creștinismului e un punct de vedere creștin și este în mod vădit negativ și ostil față de iudaismul istoric. Lucru pe care nu te aștepti să-l vezi într-o carte care are pretenția de a fi științifică și, mai ales, nu într-o carte care este scrisă de un evreu și care se mândrește că a fost învățator la Talmud Tora în România.

Rep. — Vă referiți, probabil, la fragmentele de la p. 336?

EZRA FLEISCHER — Exact. Aici, în p. 336, e un paragraf pe care mi-l am notat în care autorul, în mod dramatic, citează, cică, păreriile cercurilor mistice care activau pe vremea apariției creștinismului. Textul sună în felul următor: „La ce bun această încordare supraomenească în lupta pentru menținerea specificului național? — se întreabau cercurile mistice individualiste. Pentru ce această adaptare milenară a religiei la nevoile poporului? (Oare religia nu trebuie să se adapteze la nevoile poporului? — nota ns.). Oare nu s-au ales cu prea puțin interesele religioase și morale ale indivizilor izolați în lupta neconștientă pentru naționalitate? Credința și morala nu au nici un fel de legătură cu libertatea politică și cu unitatea națiunii. Religia a fost dată omului, iar nu națiunii (ceea ce este exact contrariul față de ceea ce cred evreii — nota ns.) și deci, ea nu trebuie degradată la rolul de educatoare socială. Întregul drum de până acum al istoriei evreiești este o cale de păcate, de negare a împărăției Cerurilor în favoarea domniei pământiești. Trebuie deci să ne pocăim, să-l apropiem pe Dumnezeu de omul care, deasupra națiunii, dorește fiebrele împărăției Cerurilor și să pregătim calea trimisului său, Mântuitorul sufletului omenesc“. Până aici, citatul; după aceea, explicația autorului: „Așa vorbea «precursorul» lui Mesia, căruia îi urmă Mesia însuși. Veniri apoi apostolii lui, care, bazându-se pe principiul religiozității individuale, au scos la iveală o credință nouă, incompatibilă cu iudaismul — creștinismul“. Acest text, într-o carte scrisă de un evreu și purtând pe o copertă stema Statului Israel și pe ceaaltă steagul Statului Israel, are în sine ceva revoluționar.

Rep. — Puteți explica?

EZRA FLEISCHER — Punctul de vedere care este adoptat aici de autor este un punct de vedere antievreiesc, în mod cert. Credința evreiască este complet opusă celor citate aici cu un dramatism plin de simpatie. Credința evreiască este o credință națională. Ea a fost dată poporului evreu, după cum credem noi și, într-adevăr, din acest punct de vedere, creștinismul a opinat altfel și a deviat de la principiile de bază ale credinței evreiești. Citatul acesta aparține, de fapt, autorului. El n-a trăit pe vremea apariției lui Cristos în Palestina de atunci și nu a auzit deloc ce se întreabau cercurile mistice individualiste.

Rep. — Surse nu sunt citate?

EZRA FLEISCHER — Nicăieri! În această carte. Mai întâlnim aici și alte falsuri. Unor citate nu li se dă sursa, ele fiind atribuite arbitrar lui Maimonide, lui Yehuda Halevi și altor autorități rabinești evreiești; autenticitatea lor nu este dovedită în nici un fel.

Rep. — Domnule profesor, sunteți unul dintre specialiștii mondiali în ceea ce privește creația și cultura iudaică în evul mediu. Întrucât sunt date aici pretențioase citate din Maimonide, din Rambam, din Yehuda Halevi, ați reușit să găsiți locul exact, sursa exactă a acestor citate? Oare, într-adevăr, așa s-au exprimat Rambam și Yehuda Halevi?

EZRA FLEISCHER — În primul rând, nu e datoria cititorului să caute sursele citatelor într-o carte „științifică“. Asemenea surse trebuie date, bineînțeles, de autor. Faptul că precizările lipsesc califică, de fapt, aceste citate ca nefondate și lipsite de bază. Și Maimonide și Yehuda Halevi se ocupă de creștinism și de religia musulmană și explică rolul istoric al celor două credințe. Citatele aduse aici sunt absolut false. Amândoi filozofii admit, desigur, că ambele religii răspândesc de fapt unele principii de bază ale credinței evreiești și că, din acest punct de vedere, deși sunt ostile iudaismului, existența lor are un oarecare rol pozitiv. Dar de aici până la afirmațiile cuprinse în așa-zisele citate este o mare deosebire: textele atribuite autorilor în cauză nu pot fi găsite nicăieri în opera lor, pentru că sunt incompatibile cu principiile de bază ale acestor doi filozofi, la fel și celelalte citate, care sunt și mai absurde decât cele pretinse a fi din Maimonide și din Yehuda Halevi.

Rep. — Deci nu pot fi găsite în original.

EZRA FLEISCHER — Nu, nu, nu. Poți să-ți închipui că Iacob Emden, de pildă, ar fi spus: „Fiecare de noi și de creștin. Dacă ei ar fi folosit legile lor riguroase, de virtute morală etc. deci, creștinii sunt frați!“? Se poate imagina așa ceva? Mi se pare că, dacă asemenea lucruri n-ar fi de plâns, ar fi de râs. Căci cine cunoaște atmosfera de pe vremea când acești rabini au existat nu poate să-și închipuie în nici un fel că ar fi putut

exista în texte scrise de ei așa ceva. Lucrurile sunt absolut incompatibile. Religiiile în evul mediu nu erau complementare. Religia evreiască nu a făcut excepție din acest punct de vedere și nu a avut un motiv să facă excepție.

Rep. — Deci putem ajunge cumva la concluzia că a pune asemenea aserțiuni pe seama lui Rambam, care este și rămâne o somităte recunoscută în lumea iudaică, devine un lucru periculos pentru un cititor neînțeles, care nu cunoaște bazele iudaismului?

EZRA FLEISCHER — Orice minciună e periculoasă. Și cele mai mici sunt periculoase. O minciună mare e un pericol mare. Nu încapă îndoială că un cititor naiv, care nu-și dă seama, bineînțeles, că este tras pe șoră, cum se spunea pe vremea noastră, poate să-și închipuie că cele scrise aici au apărut credință sunt adevărate și ar putea trage concluzii care sunt, fără îndoială nocive.

Rep. — Și dacă luăm în considerație și faptul că, din păcate, în ultimele decenii evreii din România nu prea au o pregătire profundă în iudaism... Asta este situația. Deci ce facem cu cartea asta?

EZRA FLEISCHER — Eu cred că trebuie avertizați cititorii, chiar dacă am impresia că un om inteligent care citește cartea își dă seama imediat că — și ca nivel, și ca... dar nu vreau să-mi dau părerea în ceea ce privește limba și stilul — nu este scrisă de un om cu carte. Dar, bineînțeles, oamenii sunt adesea mult mai naivi decât credem noi, inclusiv oameni inteligenți, care sunt, de asemenea, creduli câteodată. Desigur, cărțile nu pot fi interzise, deși poate unele ar merita-o. Cred că cititorul trebuie avertizat să nu ia în mână cartea aceasta; dacă o ia în mână, să n-o citească și dacă o citește, să nu creadă ce scrie în ea.

Rep. — Conform principiului: „al titen mihoș lînei iver“...

EZRA FLEISCHER — Da. Este una din legile frumoase ale Bibliei noastre: „să nu pui piedică în drumul orbului“.

Rep. — Domnule profesor Ezra Fleischer, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, vă mulțumim.

## Dr. YOSEF GOVRIN

director general adjunct în Ministerul de Externe al Israelului, fost ambasador al Statului Israel la București

Rep. — Domnule dr. Govrin, ne adresăm dvs., în primul rând, ca doctor în istorie și ne referim la o carte care a fost tipărită în România: „Istoria universală a poporului evreu“, semnată de dl dr. Alfred Hărlăoanu. Ce părere aveți, în general, despre această carte?

YOSEF GOVRIN — Am o observație generală. Spune lumea că autorul cărții a copiat mult material din cartea faimosului istoric Dubnow. Nu știu dacă este adevărat. Dacă este, atunci aș lăsa toate concluziile pe seama cititorilor, a criticilor și măcar a istoricografilor. Acum, două observații în detaliu, despre două teme care, sigur, nu au fost tratate în cartea lui Dubnow. În primul rând, Transnistria. Autorul se referă la Transnistria numai în două sau în trei rânduri și în mod foarte inexact. Și așa spune că ea conține o tendință foarte periculoasă, de a șterge un trecut tragic din istoria populației evreiești din Basarabia, Bucovina și nordul Moldovei. Adevărul este că armata română, sub Antonescu, a omorât peste 100 000 — repet — 100 000 de evrei în zonele acestea, când a trecut Prutul, în iunie 1941, luptând împreună cu Germania nazistă împotriva Uniunii Sovietice. Acei evrei care au supraviețuit au fost deportați, în condițiile celei mai sălbatice, spre Transnistria și se spune că peste 200 000 de evrei și-au găsit moartea acolo, o moarte tragică. Parcă în cartea aceasta e o referire la această temă? Dacă n-ar fi altins-o, cum se zice în iurit, fie, dar dacă a altins-o, de ce s-a comitat o idealizare, punând în circulație afirmații inexacte despre un fapt istoric atât de tragic?

În al doilea rând — și asta ar fi a doua observație —, creștinismul. Creștinismul n-are nici un loc în istoria poporului evreu, dar mai ales fotografiile incluse în această carte, imagini care, în cursul veacurilor, au deșteptat antisemitismul. Dar ceea ce aș considera cea mai gravă greșală sunt tezele puse pe seama lui Yehuda Halevi și Rambam și pe marginea cărora autorul pretinde că, grație creștinismului, religia mozaică a fost, cică, salvată sau, să zicem, iudaismul s-ar fi salvat grație creștinismului. Nici unul din ei, nici Yehuda Halevi, nici Rambam, n-au spus o asemenea prostie. Dacă un istoric dorește să dea un citat, trebuie neapărat — și asta este alfabetul istoriografiei — să aducă sursele. Nu sunt surse, pentru că nu pot fi găsite asemenea teze în operele lui Yehuda Halevi și Rambam. Evreimea — și aceasta este realitatea — a suferit în veacurile trecute datorită persecuțiilor religioase din partea creștinismului. Cine nu cunoaște închiștia din Spania sau pogromurile comise în trecut? Evreimea s-a salvat în ciuda creștinismului și a tuturor suferințelor tragice impuse iudaismului. Și totuși,

care e tendința autorului? Mi se pare o singură tendință: a idealiza creștinismul și trecutul relațiilor dintre cele două religii, dintre poporul evreu și, să zicem, poporul român. Dar idealizarea n-are nici un loc în istoriografie, care trebuie să fie bazată pe adevăr, fără nici o tendință de a falsifica faptele. Dacă faptele istorice ar fi fost falsificate, atunci n-ar fi putut să ne învețe ceva din trecut. Am fost și sunt un militant al apropierii dintre popoare, dar în nici un caz pe baza prezentării falsificate a trecutului. Avem destule fapte bune în istoria ambelor popoare și n-avem nevoie de falsificări. În concluzie, cred că istoria poporului evreu trebuie să fie prezentată — și în limba română — în mod profesional, așa cum au conceput-o istoricii celebri ai poporului evreu. Aș folosi această ocazie pentru a-i îndemna pe toți aceia care au o răspundere în educația generațiilor prezente și viitoare să-și asume acest obiectiv și în nici un fel să nu lase ca istoria poporului evreu să fie scrisă de un falsificator. În acest mod am fi putut contracara acțiunile tuturor acelor care fac din istoria poporului evreu un mijloc de răspândire a creștinismului sau de falsificare a faptelor din istoria noastră, așa cum este cazul în această așa-numită „istorie universală a poporului evreu“.

O tendință la care m-aș referi, în încheiere, este aceea de a se asimila în popoare străine. Oare societatea străină dorește să asimileze societatea evreiască sau pe evrei? Istoria ne arată că în nici un caz cei care au dorit să se asimileze nu au fost asimilați, acceptați în societățile locale și de aceea s-a născut sionismul.

Rep. — Lucrurile sunt clare, domnule dr. Govrin. Aș mai dori o precizare. Dacă mă uit în pagina 19, scrie acolo că, după primele transporturi, expulzările evreilor în Transnistria au fost întrerupte, iar apoi a început o acțiune de ajutorare, de trimiteri de pachete de îmbrăcăminte și hrană celor deportați. Așa a fost?

YOSEF GOVRIN — Transporturile din Basarabia și Bucovina n-au fost niciodată întrerupte. Un procent de evrei au fost lăsați în regiunea Cernăuți sau în orașul Cernăuți, dar toți evreii au fost deportați în Transnistria. Și cine a trimis pachetele? Cine? Au fost, probabil, evreii din România care s-au ocupat de ajutorarea coreligionarilor lor, dar nu regimul Antonescu, care a inițiat și ordonat deportările. Tot astfel, este idealizată acțiunea aceluia Șorban care a salvat evrei, dar nu se spune nici un cuvânt despre câți evrei au fost omorâți și câți au murit acolo, în condițiile celei mai tragice.

Și aici este vorba despre aceeași tendință de a șterge faptele tragice ale Holocaustului.



## CONTRA NEGUSTORILOR DE CREDINȚĂ

Mica comunitate evrească din România, rămășiță a unei mari comunități evreiești care a plecat în patria strămoșască Israel, se găsește azi sub semnul unui atac spiritual. Vânători de suflete, mânași de interese meschine, vin să facă prozelit în sânul Comunității Evreilor din România.

El se servesc de momeli materiale, bani, alimente, precum și de „cozi de topor”, evrei care și-au vândut sufletul și credința.

Dacă acești misionari ar fi cinștiți, ei ar dovedi mai mult respect față de rămășițele poporului evreu. În anul Holocaustului, am pierdut o treime din poporul nostru. Nu ne putem permite o altă hemoragie, care să ne periclitaze existența.

Trebule, deci, să respingem cu energie încercarea acestor negustori de credință.

Am fost, suntem și vom continua să rămânem EVREI, mândri de tot ce am dat omenirii și de tot ce am făcut azi în Israel.

Yitzhak Artzi

viceprimar al orașului Tel-Aviv  
locuitor al președintelui H.O.R. ISRAEL

## DR. MAURICIU SCHECHTER

În orele mele de reculegere, retrăiesc cu intensitate cele opt decenii de viață activă. Multe generații. Multe amintiri.

Deși relațiile noastre au fost pur profesionale și de scurtă durată, dr. Mauriciu Schechter, de la a cărui naștere se împlinesc o sută de ani, m-a impresionat de la prima vedere.

Eram directorul Liceului evreiesc „Cultura B”, în anul de toamnă legionar-antonescian, fiind însărcinat de Comunitatea Evreilor din București să creez încă un liceu pentru elevii evrei îndepărtați din școlile publice.

Eram în căutarea unui corp didactic de elită. Printre profesorii neîncadrați, îngheșuiți pe culoarele Comunității, întârziți și un bătrân, cu capul plecat, dormitând în așteptare. M-am interesat de situația lui, l-am citit cererea scrisă necită, cu nervozitate. Era profesor de matematică, lipsit complet de sprijin material, venit aici ca la ultima speranță: nu avea unde să meargă. În cele din urmă, a fost și el încadrat, fiindându-se seama de vârstă, titluri și practică.

Eram foarte sceptic asupra capacității sale de a face față împrejurărilor, cu atât mai mult cu cât i se încredințase și clasa cea mai dificilă, cu peste cincizeci de elevi inteligenți, vioi, gata să facă neplăceri oricărui profesor. Din această cauză, am amplasat clasa într-o sală mare, luminoasă, pusă permanent sub supravegherea subdirectorului școlii.

Dr. Mauriciu Schechter (născut în 1893) își făcuse studiile secundare la Liceul „Aron Pumnul”, din Cernăuți, iar studiile superioare și le desăvârșise, uimitor de repede, la Viena și Paris. Și-a luat doctoratul în științe la Viena (1910), printr-o teză devenită celebră: „Séries de Fourier”, pe care i-a publicat-o Academia din Viena. Cariera începută era promițătoare. A intrat în corespondență cu Henri Poincaré și cu Albert Einstein, care-i apreciau vocația științifică. Examenul de capacitate l-a trecut cu nota zece și a intrat în învățământul secundar în 1911, când nu împlinise nici douăzeci de ani. Și-a continuat activitatea la Viena, în tot cursul primului război mondial.

A ocupat apoi o catedră de fizico-matematică la liceul din Câmpulung Moldovenesc (clasele extrabugetare) și, în continuare, la alte școli.

Exclus din învățământul public, odată cu ceilalți colegi evrei, în baza legilor rasiale antonesciene, aștepta, ca și ei, o încadrare în București. Înfățișarea lui era jalnică. Părea un om trecut de 70 de ani. Așa l-am cunoscut, când l-am încadrat profesor la Liceul evreiesc „Cultura B”.

\*

Efectuând într-o zi controlul activității profesorilor, m-am oprit la clasa a VI-a, unde preda dr. Mauriciu Schechter.

M-a uimit liniștea ce domnea în cea mai nedisciplinată clasă. Era ora de matematică. Am intrat în clasă. La tablă, explica profesorul Schechter. Mi se părea un alt om: mai înalt, mai vioi și mult mai tânăr, complet transfigurat. Își preda lecția cu pasiune. Elevii îl urmăreau cu mult interes: înțelegeau expunerea și își dădeau seama de valoarea excepțională a profesorului.

Nu ar fi fost nevoie să rămân în clasă până la sfârșitul lecției. Ca vechi profesor, mi-am dat seama de valoarea colegului, dar n-am vrut să-l întrerup și să tulbur atenția elevilor; am rămas, așadar, până la sfârșitul orei. Eram foarte mulțumit. Puteam fi sigur de rezultatele pozitive ale lecției acestuia destoinic și pasionat profesor.

Venise iarna. Preocupat de problemele deosebite de grele ale școlii, aproape că îl uitasem. Viața se îngreunase nu atât prin lipsa hranei, cât, mai ales, prin lipsa de combustibil.

Într-o dimineață, când urmăream activitatea unei clase în sinagoga Eisenberg, am aflat vestea tristă: dr. M. Schechter a fost găsit mort în cămărușa lui modestă, foarte geroasă! Câteva obiecte modeste și un mic număr de cărți de specialitate. Pe unele erau autografele lui Einstein și Poincaré... În cel mai modest anonim, a dispărut un mare matematician. Nu împlinise încă 60 de ani.

Dr. Ion Grubea

## „STRĂINI SUNTEM CU TOȚII PE LUME“

Poetul Franz Werfel dat uitării

Prin persoana lui Christoph Münz, Societatea pentru colaborare creștin-evrească din Marburg (Germania) a dobândit un nou referent, care a înțeles să apropie de auditoriul său viața și voluminoasa operă literară a poetului Franz Werfel, dat pe nedrept uitării. În timpul vieții sale, poetul, născut în 1890 la Praga și provenit dintr-o familie evrească, a făcut parte dintre cei mai marcanți și influenți autori de limbă germană și, în ceea ce privește aprecierea publicului, se situa chiar înaintea lui Rainer Maria Rilke și Thomas Mann. El s-a mai numărat printre autorii prizoniți și proscrși, silii să la drumul exilului, cărțile sale fiind arse de naziști în 1933.

ȘI POEZII ALE LUI FRANZ WERFEL AU FOST PUSE PE MUZICĂ

Münz a trecut în revistă opera literară a lui Werfel, de la primul volum de poezii, „Der Welt Freund” („Prietenul lumii”), până la ultimul roman, „Der Stern des Ungeborenen” („Steaua nenăscutului”), precum și biografia autorului — de la Praga, trecând prin Leipzig, plecând apoi la Viena, cele două călătorii ale sale în Palestina și, în cele din urmă, fuga prin sudul Franței și Spania, în exil, în S.U.A.

Din lirica lui Werfel, care a inspirat generația poezilor de limbă germană până în anii '20 ai secolului nostru, conferențiarul nu numai că a dat citire unor versuri impresionante, dar a oferit și înregistrări ale unor compoziții pe texte ale lui Werfel, lucrări aparținând marelui muzician Carl Orff, prilejuind apoi însuși poetului — prin două înregistrări — să „ia cuvântul”. S-a putut astfel auzi de peste decenii mesajul său pătruns de un umanitarism profund, extrem de actual și prețios pentru epoca noastră, fie și dacă citim un singur vers: „Străini suntem cu toții pe lume”.

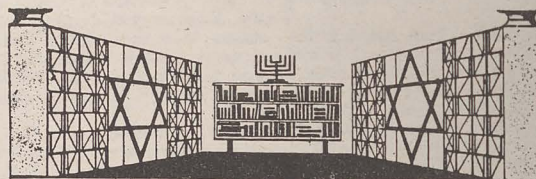
În timp ce Münz s-a referit doar pe scurt la dramele lui Werfel, care se bucuraseră acum 70—80 de ani de o înaltă apreciere, el a prezentat, în schimb,



• FRANZ WERFEL

în mod detaliat, marile romane istorice ale autorului. Trebuie menționat aici în mod deosebit romanul „Die Vierzig Tage des Musa Dagh” („Cele patruzeci de zile de pe Musa Dagh”), care, luând în considerație actele de genocid, din epoca noastră, este, din păcate, foarte actual, rămânând, totodată, cea mai matură creație a scriitorului sub aspect stilistic. Această operă impunătoare, cuprinzând peste o mie de pagini, încheiată în 1933, evocă, bazându-se pe date istorice, primul genocid din acest veac, atât de bogat în asemenea atrocități, și anume: masacrarea în masă a armenilor în Turcia, în timpul primului război mondial. Îndemnul „de a evita ca poporul armean să se stingă în imperiul uitării” i l-au dat lui Werfel copiii mutilați și înfometați ai refugiaților, pe care-i văzuse cu prilejul celei de-a doua călătorii în Palestina.

Gottfried Mehnert



Pentru a marca centenarul trecerii în eternitate a unuia dintre cei mai cunoscuți exploratori evrei din secolul al XIX-lea, Iuliu Popper, originar din România, este util să reamintim că vocația de explorator se numără ca una dintre caracteristicile poporului evreu, atâtit de cunoaștere. Încă din antichitate, alături de fenicieni, evreii erau recunoscuți și ca navigatori foarte buni. Iar în evul mediu, cartografia era una din profesiunile în care s-au remarcat, preocuparea pentru explorarea unor ținuturi necunoscute la vremea respectivă fiind consemnată din primul mileniu al erei actuale.

Aria călătoriilor întreprinse de Elad ha-Dani (aprox. 880) se întinde de la Bagdad până în Spania, a lui Jacob Ibn Tariq (secolul al IX-lea) — de la Bagdad la Ceylon, a lui Jacob Ibn Șeara (aprox. 925) — din Turcia până în India. India avea să fie vizitată și de Isaac Evreul (aprox. 953), care pornise în această expediție plecând din Oman (sud-estul Arabiei). Din India, a ajuns în China, unde a trăit timp de 30 de ani, după care s-a întors în Oman. Ibn Ezra a vizitat un număr de țări europene (Italia, Franța, Anglia), ajungând, se pare, până în Eretz Israel și India. Tot în secolul al XII-lea, activează unul dintre cei mai renumiți exploratori medievali, Benjamin ben Iona de Tudela. La expediția lui Columb, din 1492, a participat și evreul Luis de Torres. Abraham de Beja, evreu din Portugalia, ia parte la explorarea a noi drumuri spre India (atât pe mare, cât și pe uscat). Joseph Delmedigo călătorește prin Egipt, Turcia, Polonia, Rusia, Lituania. Pedro Texeira (aprox. 1570—1650), maran din Lisabona, este, probabil, primul evreu care a făcut înconjurul lumii. În 1644, Antonio de Montezinos, reîntors din Ecuador, relatează autorităților evreiești din Amsterdam despre faptul că „indienii” întâlniți acolo, care cunosc crezul fundamental iudaic, „Șema Israel”, susțin că descind din triburile lui Reuben și Levi.

Între secolele al XVIII-lea și al XX-lea, numărul exploratorilor evrei ai ținuturilor arctice și ai Africii crește în asemenea măsură, încât simpla

enumerare a acestora ar depăși limitele cadrului necesar prezentării celor ce urmează.

Ne oprim asupra celui care face obiectul articolului de față, Iuliu Popper, descoperitorul și, ulterior, guvernatorul Țării de Foc. Născut în 1857, la București, fiul lui Naftali Popper, director al celei dintâi școli evreiești din capitala României, Iuliu Popper este educat în spirit tradițional evreiesc. Studiază în țară și în străinătate, obținând diploma de inginer la Paris. Fire voluntară, temperament cutezător și entuziasmat, înzestrat, totodată, cu inteligență, calmul și chibzuința omului de știință, proaspăt inginer

## CENTENAR IULIU POPPER (1857—1893)

pleacă la Constantinopol și, de acolo, străbate India, China, oprindu-se o bună bucată de timp în Japonia. În 1881, se întoarce în România, pentru a-și revedea familia și țara unde s-a născut, a crescut și și-a format personalitatea și față de care a dovedit, toată viața, un deosebit atașament. V.A. Urechia, ministru al instrucțiunii în acea vreme, este impresionat de călătoriile și de cunoștințele lui variate și profunde.

După o nouă serie de călătorii în cele două Americi și participarea la o expediție științifică în Patagonia (sudul Argentinei), pentru descoperirea și exploatarea unor terenuri aurifere, acțiune în care aportul său e remarcabil, Iuliu Popper ajunge la concluzia, în urma unor studii geodezice, că nisipul aurifer de lângă Capul Virginelor este adus de fluxul oceanului dintr-o zonă situată dincolo de strâmtoarea Magellan. Revine la Buenos Aires și reușește să convingă guvernul argentinian să-i acorde sprijinul necesar unei noi expediții. Aceasta are loc în două etape: de tatonare a reliefului natural (1886) și de descoperire a unor mine bogate în

## Scrisori de la cititori

Eminență,

Îmi permit să vă răpesc din timpul dumneavoastră extrem de prețios, transmitemându-Vă, cu o nemărginită bucurie, gândurile, simțămintele și, în final, convingerile mele privitoare la problema care este atât de mult discutată și disecată (ce păcat că nu la modul constructiv și uman), cea privitoare la înțelegerea, armonia și buna conviețuire între etnie și confesiunile țărilor noastre.

Mă numesc Ecaterina-Aurelia Feraru, sunt verigăra Vioricăi Agarici și am trăit foarte mult vreme în orașul Roman. Se pare că în familia noastră sentimentul dominant a fost cel uman, călăuzindu-ne după acelea care ridică omul pe culmile superioare ale spiritului uman.

Așa se explică faptul că am preluat și eu crezul, firul conducător al vieții Vioricăi Agarici, acela de a determina pe oameni să se lubească cu adevărat între ei, să fie înțelegători unul față de celălalt, fără nici un fel de discriminare. Tot așa se explică faptul că în aceste momente vă transmitem gândurile și atașamentul meu față de poporul pe care-l reprezentați. Adeseori m-am întrebat de ce se leacă pe glos — și, de câteva timp, și la noi în țară — manifestări antisemite atât de revoltătoare, de dezgustătoare și, totodată, penibile. Acești oameni, care se mândresc cu atributul de a fi raționali, comit cele mai odidose fapte, ce duc la învrăbirea omenirii. Un răspuns cer n-am găsit, ci doar supoziții. Dintre ele, una mi se colegește: relația dintre superioritate și inferioritate.

Am observat de-a lungul existenței mele, că numără câțiva anșori buni, că, atunci când constată că avem de-a face cu un om înzestrat cu o capacitate intelectuală superioară, în marea majoritate a cazurilor începe să plutească în aer morbul invidiei, care la unii rămâne în stare latentă, dar la alții îmbracă forme ce dezonorează specia umană. Și de aici până la ură nu mai e decât un pas! N-are vântă nici un sens să pomenesc fapte chiar și de b-a vite dintre evenimente care au fost generate în ultimi 50 de ani din această cauză. Ele sunt etichetate. Dacă n-ar fi fost clarificarea deosebită care îi caracterizează, cu siguranță că situația ar fi fost mai grea. Date fiind aceste haruri, care vă sunt proprii, elavă Domnului, s-ar părea că nu există motive de îngrijorare, deși, din când în când, năpădile diavolului — puține, câte sunt — mai eșoc capul la lumină.

După anii cumplii ai războiului și după perioada tot atât de cumplită care i-a urmat, tare mult îmi dăduse după liniște, bunătațe și înțelegere între noi, muritorii. Eu, familia, prietenii și foarte mulți care gândesc la fel ca mine Vă rugăm, Eminență Voastră, și ca mi departe să nu precupețiți nici un efort în atingera acestor nobile țeluri. Nu Vă lăsați impresionat de mințile criminale, de răul pe care încearcă să-l facă!

Rugați-Vă Creatorului, pentru sufletele noastre, care au suferit și, din nenorocire, continuă să sufere, așa pogore asupra noastră mila Sa. Cei de Sus.

Rugându-mă Atotputernicului să Vă dăruieze sănătate și putere deplină, pentru a Vă îndreptă înalta misiune ce V-ați propus-o, pentru binele nostru, al tuturor, închei, mulțumindu-Vă încă o dată pentru bunăvoința și înțelegerea manifestată față de gândurile mele.

În să aștept că am exprimat astfel gândurile și sentimentele multor, foarte multor români.

Cu multă admirație și simpatie,  
Ecaterina-Aurelia Feraru  
București, iunie 1993

aur (1888). Devenit guvernator al Țării de Foc, recunoscut în această calitate de guvernator argentinian, Iuliu Popper înființează și organizează colonia El Paramo, proiectează instalații și utilaje perfecționate pentru extragerea minereului aurifer, iar spre a menține ordinea, instituie un cod de legi, o instanță judecătorească, un corp polițienesc. Există unele denumiri geografice, în vigoare și azi pe harta Țării de Foc, date de Iuliu Popper, în semn de afețiune față de țara natală, ca: Punta Sinaia, Monte Manu, Monte Lahovary, Rio Rosetti, Rio Urechia etc. De asemenea, trimite, în mod regulat, Societății Române de Geografie comunicări științifice asupra descoperirilor sale. În afara pasiunii de explorator, Iuliu Popper se afirmă ca un excelent ziarist și scriitor. Articolele și povestirile lui au fost comparate cu acelea ale lui Edgar Poe și Mark Twain.

În 1887, Iuliu Popper este ales membru corespondent al Academiei Române.

Moare la Buenos Aires, în dimineața zilei de 7 iunie 1893.

În 1886, cu ocazia împlinirii unui secol de la prima expediție în Țara de Foc, Poșta Română a emis o ștampilă care schițează chipul lui Iuliu Popper, cu inscripția „Anul Iuliu Popper 1886—Explorarea Țării de Foc de către Iuliu Popper, 1886—1886”, precum și un timbru, cap de serie a unor măști poștale dedicate exploratorilor din România, cu mențiunea: „1886—1893, Țara de Foc — Iuliu Popper”.

Albumul de fotografii din Țara de Foc realizat de Iuliu Popper în 1886 a fost trimis, în copie, Institutului de Cercetări Evreiești din New York, unde s-a bucurat de mult interes.

Revista noastră a publicat articole despre Iuliu Popper, sub semnătura lui I.M. Ștefan; cartea aceeași semnătură a apărut în acest an și cartea „Țara de Foc”.

Academia Română o omagiază, în cadrul unei sesiuni de comunicări, memoria marelui explorator evreu Iuliu Popper, de la a cărui stingere din viață s-au împlinit o sută de ani.



# ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

## • COLABORARE ONU — ISRAEL

Israelul a fost solicitat de Națiunile Unite să-l pună la dispoziție experți și observatori care să ajute la organizarea și desfășurarea de alegeri democratice.

Secretarul general al Națiunilor Unite, Boutros Boutros Ghali, s-a adresat cu această rugămintă reprezentantului israelian, ambasadorul Gad Yacobi.

## • ADÂNCIREA RELATIILOR AUSTRIACO-ISRAELIENE

Într-o allocuțiune rostită la Viena, în fața Societății austriaco-israeliene, ambasadorul Peter Aran a declarat că „norii” care întunecaseră cerul relațiilor la ocuparea funcției sale de însărcinat cu afaceri, în 1990, „s-au risipit”. Aran va fi înlocuit de directorul general adjunct din Ministerul de Externe israelian, dr. Yosef Govrin, în această vară.

Conform declarației ambasadorului Aran, cancelarul federal, Franz Vranitzky, a acceptat invitația de a face o vizită oficială în Israel în cursul lunii iunie a.c. El va fi primul cancelar federal austriac care vizitează Israelul în această calitate.

## • PAPA I-A PRIMIT PE PREȘEDINTELE UNEI COMUNITĂȚI EVREIEȘTI DIN AUSTRIA

Cu câțiva timp în urmă, Papa Ioan Paul al II-lea l-a primit la Vatican pe președintele Comunității Evreiești din Steiermark (Stiria), arhiepiscopul și Burgenlandul de sud, consilierul Kurt David Brühl și familia acestuia, într-o audiență particulară.

În convorbirea cordială care a avut loc, Papa s-a interesat de situația comunităților de cult mozaic din Austria și l-a rugat pe președintele Brühl să transmită salutul său membrilor acestora.

Papa a subliniat și dorința sa de a stabili relații bune cu comunitățile evreiești.



## • MACABIADA

Se apropie a 14-a Macabiada. Jocurile, la care se întâlnesc sportivi evrei din toată lumea, au loc în luna, la Ramat Gan. Sunt așteptați peste 5.000 de participanți din toată lumea. Pentru prima oară, vor participa și sportivi din Insula Aruba (Caraimb). Pe această insulă trăiesc doar 200 de evrei. O admirabilă performanță: această mică colectivitate evrească va trimite cinci sportivi la Macabiada. Din Hong Kong și Norvegia vor participa câte trei sportivi la „Jocurile olimpice evreiești”, așa cum mai este denumită Macabiada.

## • CE BIT

„Fibronica”, firmă din Haifa pentru rețele de computere, a realizat comanda de a asigura sistemul de management pentru Târgul de computere CE BIT, ținut la Hanover, între 24—31 martie 1993. Firma „Fibronica”, aparținând grupului Elron, a obținut, prin această comandă, o creștere considerabilă a vânzărilor. Sistemul se numește „Inter View” și a servit drept coloană vertebrală pentru întreaga rețea de computere a târgului.



## • IRIGAȚII

Firma N.I.I., aparținând de Nefatim Irrigation and Drop System, a câștigat licitația pentru furnizarea unor sisteme de irigație în Statele Unite, în valoare de 10 milioane de dolari. Tevele sunt destinate pentru irigația pădurilor mari din statele Washington, Idaho și Oregon.

## • DEAD SEA WORKS

Dead Sea Works Ltd. și firma sud-coreeană „Haitai” au semnat un acord pentru construirea unei centrale electrice la Sdom, lângă Marea Moartă. În acord, „Haitai” se obligă, în același timp, să comercializeze în Coreea de Sud produse ale Dead Sea Works Ltd., în valoare de 18 milioane dolari. Ministerul israelian al Industriei și Comerțului consideră acordul ca o reușită în relațiile economice dintre cele două țări.

## • „EL AL”

Compania israeliană „EL AL” tratează cu compania olandeză „Air Holland” pentru un joint-venture care să permită celor două companii utilizarea avioanelor celulei partener. Astfel, la nevoie, capacitatea liniilor aeriene ar putea fi mărită. Totodată, „EL AL” ar avea condiții mai bune în cadrul Comunității Economice Europene.

## • RECORD TURISTIC

În 1992, au fost în total 1,8 milioane de turiști în Israel, ceea ce corespunde unei creșteri de 62% față de 1991 și constituie un nou record în istoria turismului israelian. Ultimul an record a fost 1987, când Israelul a fost vizitat de 1,5 milioane de turiști.

63% dintre turiști au venit din Europa, 26% din America, 7% din Asia, 2% din Africa și 1% din Australia.

Nu mai din Austria au venit, în 1992, 31.300 de turiști (ceea ce reprezintă o creștere de 150% față de 1991), recordul anterior fiind atins în 1987, când 29.500 de austrieci au călătorit în Israel.

În ianuarie 1993, au sosit 2.048 de austrieci, ceea ce reprezintă din nou o creștere în comparație cu 1992.

## • MICROSATELIT

Un foarte mic satelit de informații, conceput la Tehnion-ul din Haifa și menit să ajute la instruirea viitoarelor generații de cosmonauți israelieni, are o greutate de numai 50 de kg și va fi lansat anul viitor. El urmează să se cupleze la lansare cu o rachetă străină. Franța pretinde pentru transportul cu racheta „Ariane” 250.000 de dolari. Rușii, care vor să folosească în mod profitabil instalațiile lor cosmice, se oferă să execute startul la o jumătate de preț.

Proiectul este condus de prof. Giora Shaviv și oferă de lucru — printre alii — și unui număr de 10—12 ingineri nou veniți în Israel. La bordul satelitului se va afla o instalație de comunicare pentru radioamatori din toată lumea. În plus, va fi instalat un aparat TV, care va putea fi comandat de la stația de pe Terra destinată aeronauticii.

## • EVREI DIN ZAGREB PROTESTEAZĂ ÎMPOTRIVA MIȘCĂRII FASCISTE „URTAȘA”

Comunitatea Evrească din Zagreb a protestat împotriva unor tentative de a reabilita mișcarea fascistă „Urtășa”. Într-o scrisoare adresată autorităților din Zagreb, comunitatea condamnă, înainte de toate, intenția autorităților de a da numele unei străzi după acela al criminalului ustaș, executat, Mile Budak.

Președintele comunității, Ognjen Kraus, a solicitat autorităților croate să schimbe denumirile străzilor și instituțiilor care poartă numele lui Budak.

„Noi protestăm și împotriva altor proiecte, care vizează reconsiderarea unor personalități și simboluri ale «statului independent Croația» (1941—1945)”, se spune mai departe în scrisoare. (O editură și o școală elementală poartă deja numele lui Mile Budak).

## • BRUTALITATE ȘI NOSTALGIE

Producătorul leton de filme documentare Herz Frank dedică filmul „Ebrejii iela” („Ulița evrească”) martirilor ghetoului de la Riga. El reconstruiește cu minuțiozitate viața din ghetou. Din convorbiri cu supraviețuitori, a aflat numele tortionarilor și ale complicilor letoni ai acestora, care trăiesc nestingheriți la o distanță de numai câteva sute de metri de locurile în care au comis crimele. Pe lângă aceste mărturii ale exterminării, Herz Frank arată, înainte de toate, cum le-a reușit unor evrei letoni, după supraviețuirea fizică a catastrofei, să supraviețuiască și sufleteste: „Gândindu-mă la trecut, nu m-am concentrat asupra înfrîntărilor momentelor trăite, ci asupra forței sufleteste și a iubirii. Amândouă sunt mai puternice decât răul și ura”, subliniază el.

## • PREOȚI CATOLICI STUDIAZĂ LA IERUSALIM

Optprezece preoți catolici din S.U.A., Mexic, Uruguay, Argentina, Ghana, Etiopia, India, Filipine și, pentru prima oară, din Letonia au urmat, la „Institutul Rothberg”, pentru studenți străini, al „Universității Ebraice din Ierusalim”, un semestru de prelegeri privind știința biblică, ebraica biblică și modernă și arheologia. Prin mai multe călătorii în Țara Sfântă, ei au avut posibilitatea să cunoască locurile și oamenii. Cursul a avut loc în cadrul programului de studii elaborat de Institutul Biblic Papal din Roma. La întoarcerea în țările de origine, preoții vor preda la seminarii teologice sau la universități. A fost al optprezecelea curs de acest fel organizat de Universitatea Ebraică.



## • PRIMUL TRANSPLANT DE INIMĂ ȘI PLĂMÂN ÎN ISRAEL

Raiga Habib Allah, mamă — în vârstă de 48 de ani — a zece copii, din satul arab Mahil, în apropiere de Nazareth, a fost prima pacientă din Israel cărăia i s-a aplicat, la spitalul „Hadassa”, din Ierusalim, un transplant simultan de inimă și plămân. Experimentarea unui astfel de transplant de organe reprezintă o importantă reușită pentru medicina israeliană. Medicii care o îngrijesc pe Raiga Habib Allah sunt optimiști, starea pacientei lor fiind pe deplin satisfăcătoare.

## • GOTTFRIED REINHARDT

Fiul legendarului regizor și director de teatru austriac Max Reinhardt (1873—1943) a împlinit, la 20 martie 1993, 80 de ani. Ca și tatăl său, Gottfried Reinhardt s-a consacrat regiei. Încă în 1931, la 18 ani, el a asigurat regia la filmul „Pünktchen und Anton”, după Erich Kästner. După 1933, a plecat în S.U.A., unde a lucrat în studiourile „Metro Goldwyn Meyer”. După război, a răspuns unor oferte din Germania. Printre altele, Gottfried Reinhardt a regizat filmele „În amurg”, cu Hans Albers, „Oameni în hotel”, cu O.W. Fischer și „Unprezece ani și o zi”, cu Ruth Leuwerik.

## • VIZITĂ

Guvernatorul new-yorkez. M. Cuomo, un bun prieten al Israelului, membru în Partidul Democrat din S.U.A., a vizitat de curând, pentru prima dată, Țara Sfântă. La Ierusalim, el a menționat, din nou, pagubele de peste 40 de miliarde de dolari care au fost pricinuite israelului prin boicotul arab, timp de 40 de ani. El dorește să caute căile politice și economice pentru a redresa economia israelului. Fotografia alăturată îl prezintă pe Cuomo și soția sa la depunerea unei coroane de flori la Muzeul Comemorativ „Yad Vashem”.



## • PRELEGERI INSTRUCTIVE ÎN MIJLOCUL PĂDURII

Discuții pe marginea Torei, purtate într-un minunat loc, în mijlocul unei păduri, situată la 15 km depărtare de Zürich, de către 120 de participanți de vârstă și ocupații diferite — lată un fapt neobișnuit.

Conducerea organizației „Mizrahi”, din Zürich și, mai ales, activul ei președinte, Harry Teplitz, s-au gândit să facă, pentru sărbătoarea de Lag Baomer, o surpriză. După cuvântul introductiv, rabbinul dr. Kossowsky a ținut o prelegere instructivă, care conținea o importanță idee: în calitate de evrei credincioși, putem avea diferite păreri, dar trebuie să manifestăm respect față de semenii noștri și, pe cât posibil, să le trecem cu vederea unele greșeli. Și cuvintele dr. Zvi

Braun, care s-a referit la mistică și la fondatorul ei, Rabi Șimon bar Iohai, au găsit un viu ecou în rândul auditorilor. Rabi Șimon bar Iohai a fost un discipol al lui Rabi Akiva, care, pe lângă învățătura cotidiană, a subliniat însemnătatea activității cotidiene, principiul după care s-a călăuzit necontenit.

Seara s-a încheiat cu rugăciunile de Minha și Maariv, roșite într-o cabană din pădure, iar secretarul societății „Mizrahi” a trebuit să-și asume sarcina, deocumdată, ca, în mijlocul pădurii de lângă Zürich, să găsească direcția spre Ierusalim (este știut că evreii își rotesc rugăciunile importante cu fața spre Ierusalim).



# JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

## SINCE 45 YEARS AT THE HEAD OF THE JEWISH COMMUNITIES OF ROMANIA

TO HIS EMINENCE DR. MOSES ROSEN

Chief Rabbi of the Mosaic Cult, President of the Federation of the Jewish Communities in Romania

Now that we are celebrating the 45th anniversary of your election as Chief Rabbi of the Jewish Communities in Romania, we, members of the Federation's Leading Council, who have assisted you with your holy work and know it in detail, still cannot help being struck deeper than ever as we are looking back along that way, by the gigantic efforts and intense dedication of your struggle for ensuring to our community a dignified existence, fully consistent with the Jewish custom.

The Talmud Torah courses you have organized, where thousands of our children have received a pious education; the preservation and defense of our synagogues and cemeteries, of every other institution related to Judaic rite and culture; the foundation of our „Magazine of the Mosaic Cult” with worldwide circulation and of the Hasefer Publishing House, that has put out important volumes mirroring our life around this country; the setting up of a History Museum of the Jewish Communities, and, more recently, of the Memorial of the Jewish Holocaust in Romania; and, above all, your own capital books on various Judaic subjects, earning you widespread praise and recognition at home and in the world at large — these are but fragments of a lifelong work of utmost cultural and educational significance. Further relentless efforts of Your Eminence have focused on providing for the Jews, securing decent life conditions for them all, including Kosher restaurants, a wide range of welfare and health care services, homes for the aged, a complex house assistance — all this with the substantial contribution of the JOINT organization.

The effectiveness of the vast charity work that you have set afoot and firmly guided throughout these years has earned Your Eminence the gratitude and appreciation of all Jews and numerous Jewish communities worldwide are looking up to it as to a most inspiring example. Over these past 45 years, your landmark achievements have constantly improved the lives of all Romanian Jews, commanding huge respect from the entire Jewish world, including many noted personalities both in Romania and abroad.

In recognition of your outstanding merits, you have been elected to leading offices in many European and world Jewish organizations, such as the European Rabbinic Conference, the World Jewish Congress, Beit Hafeutzot — the House of Diaspora, as well as on the scientific councils of well known academic institutions, including the Hebrew University in Jerusalem, and Bar-Ilan University in Tel Aviv. Numerous high awards have been bestowed upon you, such as the honorary membership of the Romanian Academy, as well as the „Doctor Honoris Causa” degree of the reputed Yeshiva University in the United States and Tel Aviv's Bar-Ilan University where a chair named after you has been set up.

We have the highest regard for your bold stand in defense of the Jewish communities against anti-Semitic attacks, for your unswerving fight against any offenders of our Jewish dignity. You have taught our community members into becoming loyal citizens of Romania, the country where we were born and brought up, but you have also sown in us an ardent love for the land of our ancestors. Now, 97 percent of our Holocaust survivors have made Aliya and joined the reconstruction of the Holy Land, yet their spiritual links to Romania, their native country, have not been severed.

All these great deeds, Your Eminence, are just as many reasons for you to look upon your past career with pride and satisfaction, and contemplate more such brilliant achievements in the future, on the long path ahead.

On this important anniversary, allow us to congratulate you with all our hearts and pray the Lord who guides us all that He should give you long years to live, in perfect health and strength alongside your distinguished spouse.

Please accept the assurance of our constant support, along with the expression of our warmest praise and affection. AD MEA VEESRIM!  
HAZAK VEEMATZI!

Eng. TH. BLUMENFELD — Secretary General; ALEX SIVAN — Director General; Att. IULIAN SORIN — Assistant General Secretary; Prof. NICOLAE CAJAL — Member of the Academy; Prof. Dr. MARCEL SARAGEA; Eng. OSY LAZAR — Vice president of the Jewish Community in Bucharest; DAVID BĂNESCU — President — Assistance Dept.; Prof. HAIM RIEMER — Editor in chief of the „Journal of the Romanian Jews”; Prof. Arch. TIBERIU BENEDEK; Prof. Dr. ANDREI VOINEA; Dr. CHARLES CRUPARIU.

## Two Protests Addressed to the General Prosecutor

To: Mr. VASILE MANEA DRĂGULIN  
Attorney General of Romania

Dear Sir,

The most incredible news that you approved the publication and circulation in Romania of Adolf Hitler's book „Mein Kampf”, has filled us with a sense of indignation and distress. On behalf of the Jewish population in Romania, we are drawing your attention to the fact that:

1) This book is a „gospel of genocide”, the ideological foundation underlying the gas chambers and ovens in which six million Jews were slain.

2) After having condoned for more than two years the poisonous dissemination of anti-Semitism, racial hatred, and xenophobia, and after having forgone any legal action against the neo-Fascists who are up to fomenting a second genocide, you are now assuming a serious responsibility when you assent that the said „masterpiece”, authored by the direct murderer in history, be made available at the site of past crimes — in Iași and Oradea, in Cluj and Trans-Dniestria, where innocents by the hundreds of thousands perished in terrible tortures inspired by the very venom of „Mein Kampf”.

The remnants of the Romanian Holocaust are demanding of you that they be legally protected and Hitler's would-be heirs be prosecuted before it is too late. We are urging you to take all necessary steps so that our lives, dignity and work should be safeguarded.

With the assurance of our highest regard,

Dr. Moses Rosen  
Chief Rabbi of the Mosaic Cult  
President of the Federation of  
the Jewish Communities in Romania  
Th. Blumenfeld  
Secretary General

To: Mr. VASILE MANEA DRĂGULIN  
Attorney General of Romania

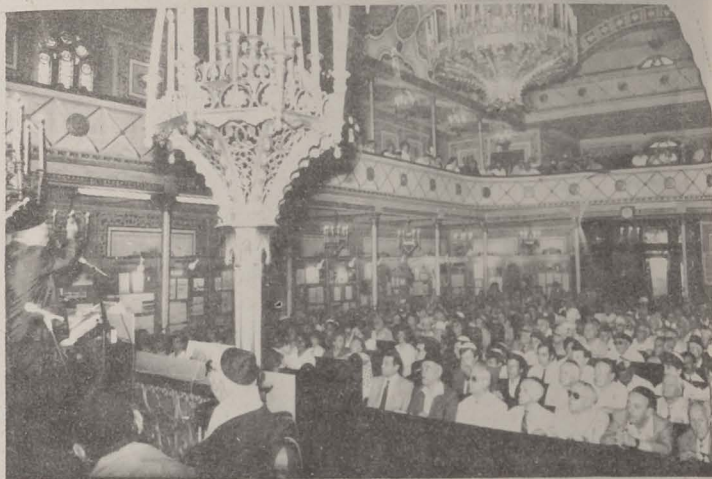
Dear Sir,

We are sending you herewith the duplicate of an article published by „Infraclorul” weekly, in its issue No. 24 of June 15—21, 1993. There is no need of any comments. This is a blatant call that we, Jews, should be murdered, that our bodies be once again turned into soap, that „Marshal Antonescu's work” which fell short of exterminating us be now completed, and so forth.

That we should come to this is hardly unexpected. For more than two years, we have been complaining to the Attorney General about the slights, libels, threats, and instigations to genocide spawned forth by „Europa” weekly and its director, Ilie Neacșu, as well as by many other publications. There must be in your files scores of complaints of ours which have all been eventually rejected. We are now mustering all energy that we have left to protest against our being thus constantly denied legal protection. The law provides against all kinds of mischief and we are urging you to enforce it indiscriminately, including when the victims of such deeds are Jews.

As to the case reported here, we are demanding a prompt and just response.

We will never give up our confidence that the days of both Fascism and Communism are over in Romania, that our basic rights to a free life, dignity, and legal protection will have to be fulfilled if this incipient democracy is ever to become full-fledged.



## ON HOLOCAUST at the Holocaust Memorial

The place was teeming. The Bucharest Great Synagogue's one thousand seats were taken to the last on June 13 as people had gathered there, anxious to visit the Memorial of the Jewish Holocaust in Romania, and listen to their spiritual leader, their guide through many a straits for the past 45 years, who was now to guide them literally among the heartbreaking exhibits.

The Great Synagogue is named after Rabbi Malbim, an outstanding personality who headed the Jewish Communities in Bucharest in the years 1858 to 1864. It was there indeed, in that „Synagogue of the Poles”, as they would call it then, that the great Malbim used to say his prayers. The holy shrine was erected — as a plaque reads on its frontage — in 1846 during the reign of Prince Bibescu. A century later, in 1946, Dr. Moses Rosen was elected rabbi of this synagogue, an office that he held until 1948

when he became Chief Rabbi of the Federation of the Jewish Communities in Romania. And there he is recalling how the fascist „Legionnaires” stormed this place during the pogrom on January 21, 1941. Everything was wrecked. The holy scrolls were desecrated, shred to pieces, torched. The rampage swept over the city. Huge flames climbed sky high along Văcărești Road and Dudești Road. The Jews were dragged out of their homes. Some of them, taken to the slaughterhouse, were butchered

the same as cattle and their corpses were left dangling from hooks with an inscription: „Kosher Meat”.

It's not just people that were victimized during the Holocaust. Books suffered too. His Eminence explained, calling the visitors' attention to yet another chilling evidence. „Habent sua fata libelli,” the Romans used to say. „Everything has its fate, even the Sepher Torah,” goes the Hebrew saying. And indeed, a huge photograph placed in the middle of the Memorial shows a holy scroll, a Sepher Torah hanging up in the air from the synagogue's central chandelier. How did it ever come to lie there? Chief Rabbi Rosen tells its story: „I was teaching religion at a yeshiva called „Jacob and Carolina Löbel”. After the Germans occupied the premises, we had to seek asylum at the synagogue. On January 24, 1941, when the Legionnaire pogrom was over

hurried to this place. I came through the deserted streets, still under terror of the savage devastations caused by those man-shaped beasts. As I walked in I saw the holy book hanging up there. The „lads” had robbed as much as they could rob, and burned down what they couldn't take away. But theirs was a playful disposition, so they played. They snatched the scrolls and flung them in the air. Then one of those got stuck between the branches of the chandelier, clung to it like drowning people clinging to life preservers and so the book was saved out of the reach of hooligans. Twenty-five years later it landed in Jerusalem”.

On goes the rabbi to a large inscription, a quote from Goebbels' book of memories in August 1941, after the massacres in Iași and the Bessarabian region. Hitler told Goebbels then: „We have to learn from Antonescu how to exterminate the Jews. There goes a man indeed, but we'll match up to him and liquidate them all”. The manuscript is kept at the U.S. State Department archives. And there's another quote, a sample of „humaneness” — the mayor of Roman setting the sugar rations: 500 g each to the Romanians, 200 g to the Gypsies, and 100 g to Jews. It's written in plain letters.

Then further dismal documents and pictures: the death convoys from Bessarabia, death trains from Iași, written accounts of the number of dead on every train.

Chief Rabbi goes on telling, the synagogue walls are bearing testimony. In front of them, we shudder and one more time our blood is clogging in our veins.

But here, too, are the Righteous among people, the heroes of the Gentiles: Traian Popovici, who saved thousands of Jewish lives in Chernovtsy; Viorica Agarici, the brave woman in Roman (what contrast from the fiendish mayor!), who challenged the gun pointed at her by Lieutenant Triandaf, and carried water to the dying on the Iași train. Here are, in Iași again, Orthodox Metropolitan Bălan, Bishop Marton Aron, pharmacist Becanu — great souls restoring our image of mankind.

Come, brethren, rally to the Great Synagogue! Its walls tell of unending grief. Examine every document! Then pray for our holy martyrs and say „Izkori”!

Remember everything and remind everyone around of it!

Do not forget!

With the assurance of our highest regards,

Dr. Moses Rosen  
Chief Rabbi of the Mosaic Cult  
President of the Federation of  
the Jewish Communities in Romania  
Th. Blumenfeld  
Secretary General

### TALKING WITH OUR READERS

FALCO — Bucharest: As bellicose and set against the Jews as ever, your latest letter has made my hair stand on end. Here are some excerpts:

„My childhood was spent under the Jewish terror and I was glad when Ceausescu kicked them out of the country. The rabbi, at the time, would not pipe out a word and walked about holding his skullcap humbly in his hand. Why are they flooding us again? Why are they falling upon us? Isn't there any Romanian left around to herd them Jews into a pen by the soap factory? (There is plenty of things that can be made of them, you know.)”

„You, the press, ought to be warning people that the moneylenders, clad in their dark long overcoats, are back. Now, while there's still time for us to complete the Marshal's work!”

Why, dear reader, would you have us accused of anti-Semitism? As far as I'm concerned, I'm all for the Jews' coming back and getting involved in any sort of profitable business. Though not right here, in our country — there's still land enough but in Siberia that we could rent for them.

(„Infraclorul”, No. 24/June 15—21, 1993)



## Debrecen Will Not Come Off It

We published in our latest issue a „circular letter” by Mr. Gervai Tamas, vice president of the Jewish community in Debrecen, Hungary, to all similar communities „in the Hungarian — speaking area” in Transylvania, Romania.

A reply by His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, setting the matter right and advising this unexpected correspondent to mind his own business, was also reprinted in our previous issue.

Mr. Gervai, nevertheless, would not come off it quite so easily. He is now back with a letter (in Hungarian, of course) to Chief Rabbi Rosen, whose translation is published in this issue. His Eminence's answer, in Hebrew (a language that we hope the Debrecen community leader understands despite his living in a Hungarian — speaking area), also appears in this issue, along with its Romanian and English versions.

### THE JEWISH COMMUNITY IN DEBRECEN

Debrecen, May 20, 1993

To Chief Rabbi Dr. Moses Rosen  
The Federation of Jewish  
Communities in Romania

Dear Sir,

Joshua Ben Perahya said: „Pick yourself a teacher, find yourself a good friend, and judge everyone by his good side.” That is exactly what I expect of you, Chief Rabbi, as you appear to have misunderstood my intentions. The Jewish Community in Debrecen has always fostered relations with neighboring communities, as well as Jewish communities all over the world! These relations have languished in the past few decades for political reasons that are well known. But we have lived to see the walls collapse and the accursed barriers sink.

When I wrote my letter I did it as the vice president of the Debrecen Jewish Community addressing my rothers in faith in Transylvania.

The fact that Foreign Minister Jeszensky Geza supported this initiative by granting diplomatic passport and status, to facilitate border crossing (which currently does not live up to European standards), has merely proved his lofty understanding.

I think it would be undignified of us to engage in a historical dispute on

whether there is any „Hungarian-speaking area” in Romania today. And should there be one, this does not mean Jews living there would have to be disloyal to their state. In fact, what binds us close together is first of all our religion, rather than the language we may happen to speak—whether Hungarian or Romanian or whatever.

I have always sought for identities rather than differences and the fact that we, Jews, have outlived so many ordeals bears testimony that we do not conform ourselves to fleeting daily politics, but to the spirit and the laws of Torah.

I take this opportunity to invite you, Sir, to visit us in Debrecen, so that we may clear up any misunderstanding between us.

I'll take my leave citing another passage from the wise teachings of our forefathers. Shamai said: „The essential is learning the Torah: talk little, do much, and welcome anyone with kindness!” Shalom.

GERVAI TAMAS  
Vice president

With the Lord's help 5th of Tammuz, 5753

To Mr. GERVAI TAMAS

Vice president of the Jewish Community in Debrecen

Dear Sir, I have received your letter and I thank you for your kindly reminding me in its opening lines of a wise adage of Rabbi Joshua ben Perahya: „Pick yourself a teacher, find yourself a good friend, and judge everyone by his good side.” What amazes me, however, is to see Rabbi Joshua's maxim put into Hungarian, a language which, to my knowledge, he never spoke. When he had anything to say he'd say it simply in our holy language, for Rabbi Joshua never lived in a Hungarian — speaking area. Neither have I for that matter. Then why should you use Hungarian to remind me of his words? With all due respect for the Hungarian language, I must confess, to my disgrace, that I can't speak nor understand any of it. I do, however, speak several other languages: Romanian, English, French, German, and last but not certainly not our holy language — Hebrew — and Yiddish, our mothertongue.

So why again shall I be forced to look for a translator to decipher your letter?

Now, sure, we Jews are all brothers to one another and any encounter or cooperation between our communities cannot but be useful — „good for the Jews”, as the saying goes — but the Hungarian Jews do have — the Lord be thanked for that — a Chief Rabbi of their own, and a community federation president in Budapest, and the Debrecen Jews do have a president of their local community. So if there is anything that I should be notified of, why not let them do it? For many years the Jewish community in Hungary had been glad to answer our invitations and, with God's help, we had been able to extend them our hospitality, together with our kindest thoughts and deep brotherly love. Why did they have to stop such good relations, I cannot

figure out, unless this also has something to do with the most honorable foreign minister, whom you have mentioned in your letter and who has taken such a vivid interest in our situation here and our possibilities of learning the Torah and preserving our faith.

We are truly grateful to this gentleman who, as you say, has allowed you to send us Mosaic books. We thank him this present which by all means we are forbidden to turn down.

I hope you are aware, however, that we still have tens of thousands of such holy books, besides the 3,800 holy scrolls we have donated to the Israeli Ministry of Cults and apart from the 30,000 volumes we have sent, also as a gift, to the „Bar-Ilan” University in Ramat-Gan. If only God would give us enough scholars in both our countries that can read such books!

Now, finally, allow me to reiterate you my advice: We must not let ourselves be mixed up in conflicts of this kind. Every Jewish community has to be loyal to the nation hosting it, but we must not forget that there is no such thing as „Hungarian Jews” or „Romanian Jews”. There are Romanians and there are Hungarians, and there are Jews living in both Romania and Hungary. Our common ideal has always been and will be a true Peace to everybody's good. One more thing: next time you write to me, please be so kind to do that in either Hebrew or Yiddish, or should those two be unfamiliar to you, please pick some widely spoken European language that I know. I am afraid I am too old to start learning Hungarian.

With the blessing of the Torah,

Dr. Moses Rosen

Chief Rabbi of the Mosaic Cult

President of the Federation

of the Jewish Communities in Romania

## פגישה עם מבצעי סרטים על קהילות יהודי רומניה

כבוד הרב הראשי, שהעריך את היוזמה המעניינת ביותר, עמד על הצורך שהסרטים האלה יהיו יד אמיתי של המפעלים הכבי-רים מהעבר וההווה של הקהילות היהודיות, שיסמחו את לבבות צאצאי יהודי יוצאי-רו-מניה שנמצאים בארץ ישראל או אי שם בעולם ושיתפארו בהם. כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רוזן הדגיש את הסכמת ותמיכת הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה לביצוע סדרת הסרטים התייעודיים על הקהילות היהודיות ברומניה. מר שלום זילברפרב, סגן נשיא האגודה לירידות בין ישראל ורומניה, השתתף בפגישה.

כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט”א קיבל ב-27 במאי ש.ז. משלחת קבוצת היוזמים לביצוע סרטים תיעודיים על אודות הקהילות היהודיות ברומניה. המשלחת, שבה השתתפו המהנדס אריה פינקלשטיין, הבמאי זול-מן טרנר מן המלבידיה הישרא-לית ועקיבא סומר — אחד מיוצ-אי רומניה שגם פה עבד לטובת הכלל, הציגה בפני כבוד הרב הראשי את הנושא ואת הפרטים העיקריים של התכנית, שמטרתה היא אזכרת והנצחת האירועים והאישים החשובים ביותר מהע-בר של הקהילות ברומניה.



## דברצין... אינו מוותר

עניינים של אתרים. כפי שנראה, מר גרוואי טאמאש לא משתכנע בקלות. הוא פנה הפעם במכתב לכבוד הרב הראשי (כמובן, שוב בהונגרית), שאנו מפרסמים להלן. כבוד הרב ענה לו בעברית ואנו מקווים שסגן נשיא הקהילה מדברצין יבין את שפת התנך, למרות שהיא לא נולדה ב”שטח דוברי הונגרית” והנה נוסח המכתב:

מעורב שר החוץ שלכם, שיש לו כל כך עניין במצבנו ובאפשר-ויותינו להיות שומרי מצוות ו-לומדי תורתנו הקדושה? אסירי-תודה אנתנו לכבוד השר שלכם הזנות לכם רישון — לפי שכבר כותב — לשלוח לנו ספרים. תודה רבה וכמובן שנעקב אותם אבל תדעו שאצלנו ישנם גם-כך רים רבבות ספרי קודש, חוץ מן השלושת אלפים ושמונה מאות ששלחנו לישראל חיצא אין כסף וחוז מעלושים אף ספרי קדש שיצאו לאוניברסיטת בר-אילן כדורון של יהודי רומניה, יש לנו עוד חומר עשיר של ספרי קודש והגואי שאצלנו ואצל-כם יהיה מספר של קוראים. ובסוף, עוד פעם תקבל עצה מו-בה. אין לנו, בשום אופן, ל-התערב בסכסוכים. כל הקהילה יהודית צריכה להיות נאמנה לעם המארח אותה, אבל אין לנו לשכוח שאין דבר כזה שקוראים יהודים-רומנים או יהודים-הונגרים. יש רומנים, יש הונ-גרים ויש יהודים אזרחי רומ-ניה או יהודים אזרחי רומ-ניה והמגמה המשותפת שלנו היתה תמיד וצריכה להיות ת-מיד, שלום אמתי לטובת כולנו. והפעם הבאה, תאבה בטובך ל-תוב לי בעברית או באידיש, ואם השפות הללו זרות לך, ת-תמש בשפה אחרת שגם אני מבין אותה הדוקנית כבר וזה מאו-חר בשבילי ללמוד הונגרית בברכת התורה

ד”ר דוד משה רוזן  
הרב הראשי ונשיא ועד  
הקהילות של יהודי רומניה

בעתוננו, מס’ 758, פרסמנו את התוזר של סגן-נשיא הקהילה מדברצין-הונגרית, מר גרוואי טאמאש, בו הוא פונה לקהילות היהודיות של “השטח של דוברי הונגרית” מפורסילבניה. פרסמנו גם את מכתב כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט”א, בו הוא מגלה מה עצם הענין ומבקש את הנל להתעסק בענייניו. הוא ולא להתערב ב-

לכבוד מר גרוואי טאמאש  
סגן יו”ר קהילת

דברצין

קבלתי את מכתב כבודו ואני מודה לו על אדיבותו להתחיל את המכתב עם דברי רבי יהושע בן פרחיה, אבל מתפלא אני על דבר אחד. לפי ידיעותי, רבי יהושע בן פרחיה לא דבר הונ-גרי (הוא גם לא גר ב”שטח של דוברי הונגרית”!) והביע את דבריו פשוט כששון הקודש, גם אני לא נולדתי ואני גר ב”שטח” הצי”ל, אז, למה כבודו משתמש בשפה ההונגרית כדי ללמד אותי את דברי התנאי הצי”ל? את פשעי אני מזכיר היום. איני מבין אף מלה בשפה ההונגרית. כל הכבוד לשפה-לעם הזה, אבל אני דובר אנג-לית, צרפתית, גרמנית, רומנית, מאמע-לשוו-אידיש וגם את שפת התנך ואחרון, אחרון חביב, אז למה עלי לחפש מתורגמן כדי להבין מה שכבודו רוצה להו-דיע לי?

והשנית, כמובן שכל ישראל תב-רים ושלם פגישה וכל שחוף פ-עולה בין קהילות שכנות יכול להיות ר”ה “גוש פאר אידון”, אבל ליהודי הונגריה יש רב ראשי, יש נשיא ועד הקהילות כבודפסט הבירה, גם בדברצין יש נשיא הקהילה, אז, מתפלא ני, למה הם לא פונים אלינו בהזמנה? הלא היו שנים שר-שי קהילתי יהודי הונגריה נע-לו בשמחה להזמנותינו ובעז”ה ארחנו אותם במיטב יכולתנו באהבה ובאחרון. למה הפסיקו את היחסים אנתנו? אולי גם פה



לכבוד הרב הראשי  
ד"ר דוד משה רוזן שליט"א  
נשיא ועד קהילותינו הקדושות

ביום לרגל מליאת 45 שנה לבחירתך בתור רב ראשי של קהי-  
ת יהודי רומניה, אנחנו הח"מ, חברי ועד הפועל של הפ-  
ציה העומדים לימינך בעבודת הקודש שאתה מבצע בהצלחה,  
יודעים אותה מקרוב כאשר מתבוננים אל הדרך בה פעלת  
שנה האלה, מבינים עוד יותר את המאמץ הכביר והמסירות  
האחרת תמיד לאבטח לקהילותינו חיים של כבוד ברוח  
מורנו הקדושה.

עוירי התלמוד-תורה שארגנת ושבהם למדו רבבות ילדי  
קהילותינו, שמירת והגנת בתי-הכנסת ומוסדות דת ותרבו-  
יים אחרים, הופעת ה"כתב-עת" שיזמת ושמופץ בכל קצבי  
הזמן, ייסוד בית ההוצאה לאור "הספר", בה מופיעות יצי-  
ות בעלות יוקרה על חיינו פה, ייסוד המוזיאון להיסטו-  
ריה של הקהילות היהודיות, וזה מקרוב, גם המוזיאון של ה-  
מאה ברומניה, ובעיקר, ועל כולם, הספרים והמאמרים ש-  
כתבת במשך השנים, על נושאים יהודיים ולהגנת צאן מרעיתך,  
אולם קיבלו הערכה כללית בארץ ובחו"ל, כל אלה ולא רק  
אלה, הם חלק בלתי נפרד של המפעל הכביר שבצעת ב-45 שנה  
לעבודה ברוכה ופורייה כרב ראשי שלנו ונשיא ועד הקהי-  
ות היהודיות ברומניה.

באותו קו של השתדלויותיך הוא גם המפעל שממשת בשנים  
אלה כדי לאבטח לכל יהודי רומניה חיי כבוד, ע"י מטבחי  
הספר, עזרה סוציאלית ורפואית, ייסוד בתי-אבות וארגון  
הנהגה נחושה בדירות החולים ובבתי-הספר, ובכל הפעולות האלה  
דלת תמיכה רחבה מאת ה"וינט", הארגון הנפלא הזה שפועל  
בזכות אחים לטובת יהודי העולם. האופן בו אגדת את העזרה  
סוציאלית, קבל הערכה כללית בארץ ובכל העולם וכל  
היהודים הגם מכירי-תורה בעד מפעל העזרה והצדקה עם  
מירת הכבוד לכל הזקוקים לעזרה, כעת, המפעל הזה צהיה  
לזמנה אמיתית להרבה קהילות יהודיות בעולם.

לגל, התוצאות של 45 השנים האלה, שמציינים שלב חשוב  
אל חיי היהודים ברומניה, גרמו להוקרת כל יהדות העולם  
של אישים חשובים בארצנו ובעולם כולו.  
זכות זכויותיך, נבחרת בהנהגת הסתדרויות אירופיות  
ועולמיות יהודיות חשובות כגון: ועד רבני אירופה, הקו-  
נסט היהודי העולמי, בית-התפוצות, מועצות מדעיות של  
האינטליגנציה העולמית, כגון: האוניברסיטה העברית  
בירושלים, האוניברסיטה בר-אילן מתל-אביב וכו' והועצו  
ד הרבה ציונים ותוארים, מהם נזכיר רק את "תואר חבר-  
בית" של האקדמיה הרומנית, תואר "ד"ר" כבוד של הישיבה  
ב"ב"רסטי" מארה"ב, "ד"ר" כבוד של אוניברסיטת בר-אילן"  
ופה שיצרו גם קטדרה על שמך, וכו'.  
מקרים אחרים גם את האומץ בו אתה מגן תמיד על הקהי-  
ות היהודיות מפני התקפות אנטישמיות, את העוז בו אתה  
מבקש באהה שפוגעים בכבודנו העצמי.

מיוזם שאתה מעניק לחברי הקהילה להיות יהודים גאים,  
עלי כבוד עצמי ואזרחים רואלים ומסורים לארץ מולדתם,  
רומניה, בה גדלנו, ממשת גם את החינוך לאהבת ארץ אבו-  
נו, ארץ ישראל, כיום, 87% משירידי השואה עלו ארצה והם  
גם-בונים בארצנו הקדושה, ובאותו הזמן הם קשורים נפ-  
ות גם לרומניה, בה חיו עד שעלו ארצה.

נה כמה מהסיבות שמצדיקים אותך להעריך בסיפוק את הדרך  
העברת, ואנו תקווה שתצליח גם בדרך הארוכה שמצפה לך  
ליום בעז"ה.  
ביום הזה, לכבוד הרב הראשי, אנו מברכים אותך בחמימות  
מתפללים לבורא עולם שאת כולנו מנהיג, שיתן לך חיים  
טובים בבריות גופא ונהורא מעליא ואותו כוח ומרץ, יחד  
עם רעיתך הכבודה, דר, עמליה רוזן, וגם אתנו, שמעריכיכ  
ת עבודתך ואת כשרונותיך, ומבטיחים לך את תמיכתנו  
מסורה גם בעתיד, בהערכה ואהדה, מאחלים לך:

"עד מאה ועשרים, חזק ואמץ"

מהנדס טוביה ברומנפולד-מזכיר כללי; אלקס סיון-מנהל כללי  
של הפרוציה; עו"ד ויליאם סורין-סגן מזכיר כללי; פרופ.  
ד"ר נ. קאזיאל-סגן יו"ר האקדמיה הרומנית; פרופ. ד"ר  
מזל סאראגיא; מהנדס אוזי לאזאר-סגן יו"ר קהילת בו-  
קודש; דוד בנסקו-יו"ר המחלקה לעזרה סוציאלית; פרופ.  
חיים דימ-עורך ראשי של ה"כתב-עת"; פרופ. אדריכל טיב-  
בנק; פרופ. ד"ר אנדריי וויניא; ד"ר צירלי קורפרי

ביום 23 ביוני 1993, כבוד  
הרב הראשי נתקבל על יד הקט-  
גור הכללי של המדינה ומסר  
בידו את המאמר הנ"ל (מופיע  
בדף הרומני) ובשם יהודי-רו-  
מניה הביע מחאה נמרצת נגד  
סירוב משרד הקטגור הכללי ל-  
שלוח לפני בית-המשפט את המ-  
סיתים בלי הרף נגדנו, עם כל

מיני בזיונות, שקרים, אשמים  
וקריאות לחיסול האוכלוסיה  
היהודית ברומניה.  
במחאה, מרן הרב הראשי כותב  
ש"לא יפסיק להרים את קולו  
נגד הסירוב הזה, שפירושו הוא  
סירוב משרד ליהודים את חסות  
החוק ואת ההגנה העצמית, שזהו  
זכות כל אזרח.

מכתבי מחאה  
אל הפרקליט הכללי

23 ביוני 1993

למר וואסילה מניא דרגולין  
הפרקליט הכללי של  
רומניה

לכבוד הפרקליט הכללי

אנו מתכבדים להביא לידיעתך,  
העתק קטרוסק של מאמר שהופיע  
בעתון "אינפרקטורול" מס' 24  
מ-15-21 יוני ש.ז.  
איינם בתוצים, במקרה זה שום  
פירושים. מדובר במאמר הזה על  
הסתה לרציחת יהודים, על עשית  
סכון מגופותינו, על "השלמת  
מפעלו של הרמטל אנטונסקו",  
משום שהוא לא הספיק לחסל את  
כל היהודים וכו' וכו'.  
גם אי אפשר היה שלא להגיע  
עד כדי כך. זה למעלה משנתיים  
שאנו מתלוננים לפני הפרקלי-  
טות הכללית על הסירבה האלי-  
סופית של גידופים, עלידות,  
איומים והסתות לג'יוסיד ש-  
כתבים בעתון "אירופה" ועל  
ידי מנהל העתון הזה, איליא  
גיאקשו "ש"ש, וכמו כן גם בע-

24 ביוני 1993

לכבוד הפרקליט הכללי

הידיעה שנתת אפשרות להופעת  
והפצת הספר "מיינן קאמף" של  
אדולף היטלר, מדהמה וממרם-  
רת אותנו, אנו פונים אליך  
בשם האוכלוסיה היהודית מרו-  
מניה, עם הבקשה לקחת בחשבון  
את הענינים דלהלן:  
1. מדובר פה ב"אנאגליא של  
ג'יוסיד", היסוד האידיו-  
גי של כבשני ההשמדה, של תאי  
הגזים שעכלו ששה מיליון  
יהודים.  
2. אחרי שהפרקליטות הכללית  
היתה סלגנית במשך למעלה מ-  
נתיים לתופעת הפצת הרעל של  
האנטישמיות, האיהה, הקסנו-  
פוביה ולא הביאה למשפט את  
הניאופשיסטים שמסיתים לג'י-  
נוסיד חדש, תפצת "יצירתו"  
של הפושע הגדול שבהיסטוריה,

תונים אחרים כאלה. בארכיונים  
הפרקליטות נמצאים תלונותינו  
שסוף-סוף נדחו לגמרי.  
אנו מוחים בכל תוקף נגד ה-  
סירוב להעניק לנו את חסות  
החוק. ישנן נוסחאות פליליות  
נגד כל הפושעים ואנחנו תוב-  
עים להפעיל אותן גם כשמדובר  
ביהודים.

במקרה דנא, אנו מבקשים תשו-  
בה דחופה, נזמקת וצודקת.  
אנו לא נעזוב את אמונתנו. לא  
במשטר פשיסטי אנחנו חיים,  
וגם לא במשטר קומוניסטי, ול-  
כן זכויותינו לחיים תפשיים,  
לכבוד עצמי, לחסות החוק בד-  
מוקרטיה שמתבצעת כיום ברומ-  
ניה, תצטרכה להשטר.  
קבל נא, אדון הפרקליט הכללי  
את הוקרתנו העמוקה.

דר. דוד משה רוזן  
הרב הראשי ונשיא ועד הקהלות  
היהודיות ברומניה

מהנדס מיווד ברומנפולד  
המזכיר הכללי

הפצת הספר הזה ב"מקום הפשע"  
(כי ביאסי ובאורדיא, בשרנס-  
ג'נסטריא ובקלוד, נרצחו מאות  
אלפי אנשים, פים מפשע בעי-  
נויים גוראים ע"י הרעל שהו-  
פץ ע"י ה- "מיינן קאמף", ממיל  
עליך תובה איומה.  
שירידי השואה ברומניה, מבקשים  
את חסות החוק, את התביעה ל-  
דין את הירושלים הפוטנציאליים  
של היטלר, כל זמן שזה עוד  
לא מאותר ביותר ומבקשים ל-  
מול את האמצעים הנחוצים כדי  
לאבטח את חיינו, כבודנו העצ-  
מי ופרי עבודתנו.  
קבל נא, אדון הפרקליט הכללי  
את הוקרתנו העמוקה.

ד"ר דוד משה רוזן  
הרב הראשי ליהודי רומניה  
ונשיא ועד הקהילות היהודיות

מהנדס מיווד ברומנפולד  
המזכיר הכללי

אורדיה-הופעת ספר זכרונות  
על השואה

מאורדיה, עם תכנית שירים ה-  
תואמים למאורע.  
המחברת כותבת, ב-220 עמודים  
של הספר על המאורע המרגי של  
הגליית יהודי אורדיה וכל מה  
שסבלו שם. זה ספר זכרונות  
וסבלות עדות היה של השואה,  
כדי לעורר ערנות האנושות ש-  
מעשים כאלה לא ישנו עוד.  
בהזדמנות זו בדור: עורך ה-  
ספר, פביאן ימרה, פרופ. גל  
ארנו והסופר מירצ'ה ברדו מ-  
אורדיה.

עכשיו, כאשר מאזכרים 49 שנה  
לשואה ובתוכה גם הגליית יהו-  
די אורדיה למחנות ההשמדה של  
אוישוויץ, יצא לאור הספר  
"עשרת הדברות שנכללו בדם"  
בתחית דר. מוזס מרזיא, שי-  
דוע בתור אמוגרפית ומוזי-  
אוגרפית מאורדיה.  
הספר הובא לידיעת הציבור ב-  
תוך אולם הגלריה לאומנות  
שבמרכז העיר בנזכחות קהל רב  
יהודים ולא יהודים וביניהם  
הרבה שרידים ממחנות ההשמדה.  
השתתפה מהלכת התלמוד תורה

